

Notat.

Angående rettsutredningen av sameiestrekningen i fjellet mellom sør/vestsida av Gaula og Hessdalen i Ålen.

Innhold:

Innledning.....	2
Rettslig grunnlag.....	2
Historien bak sameiestrekningen.....	3
Allmenningene i Ålen.....	3
Grenser mellom allmenningene og sameiestrekningen.....	9
Bruken av sameiestrekningen i eldre tid.....	10
Skogdelingen i 1840-årene.....	11
Forhandlinger i forlikskommissjonen.....	11
Deling av skogen.....	15
Taksering og poengberegning.....	17
Tidligere rettsavgjørelser som berører sameiet både direkte og indirekte.....	18
Utskiftningssak i Grøtålia m.v.....	19
Høyfjellskommisjonens kjennelse av 4.oktober 1947.....	21
Grøtådalsdommen fra 1991.....	21
Dom vedrørende Kløftvollens skog og utmarksslått.....	21
Kleppen fjellsameie.....	21
Sameiestrekningens yttergrenser mot fjellet.....	25
Rettigheter i sameiestrekningen.....	25
Krav om jordskifte/grensegang av sameiestrekningen mellom sør/vestsida av Gaula og Hessdalen.....	26
Kommentarer og refleksjoner til rettsboka m.v.....	30
a) Rettigheter.....	30
b) Hvilke rettigheter snakker vi om?.....	30
c) Andelsfordelingen.....	31
d) Grensegang.....	31
e) Våre erfaringer med grensegang.....	31
f) Oppdeling av sameiestrekningen.....	32
g) Kleppen fjellsameie.....	34
h) Sakens videre behandling.....	34

Innledning.

Hensikten med dette notatet er fra vår side å komme med synspunkter som vil ha betydning med tanke på å komme frem til en omforent løsning når det gjelder hvem som har rettigheter i denne sameiestrekningen, og hva rettighetene går ut på. Derfor har vi valgt å gå ut forholdsvis detaljert i et forsøk på å skape innsikt og forståelse i saken. Vi håper at dette kan få oppslutning, før det oversendes jordskifteretten.

Rettsutredningen så langt har ikke vært noen god prosess. Det må også vi som sameiere ta vår del av ansvaret for. Vi må ikke glemme at i en jordskiftesak, er det partenes ansvar å fremskaffe dokumenter eller andre bevis som har betydning for saken. Det er kommet frem en del dokumenter og synspunkter til retten, men dette er fragmentert og lite enhetlig. Det skyldes på mange måter at sameierne har hatt for liten kontakt seg i mellom. Det burde ha vært innkalt til informasjonsmøter utenfor retten slik at så mange som mulig kunne ha fått dannet seg en oppfatning av hva saken dreier seg om.

Sameiet er nok av mange – både i fortid og nåtid - blitt oppfattet som en slags allmenning hvor alle har rettigheter. Et sameie er imidlertid ingen allmenning, men en privat eiendom som eies av flere i fellesskap, og på en slik måte at eiendomsretten er regnet i parter etter et delings- eller forholdstall. Forskjellen mellom et sameie og en eiendom som er i ene-eie, er at i et sameie deler du denne retten med mange andre. Selv om eiendomsretten deles med andre sameiere, må hvert enkelte bruk selv sørge for å ivareta sine egne interesser i jordskiftesaken, gjerne sammen med andre.

Rettslig grunnlag.

Det rettslige grunnlaget for sameiestrekningen i fjellet mellom sør/vestsida av Gaula og Hessdalen bygger på bruk i alders tid. Nøyaktig hvordan sameiestrekningen oppsto, vet vi ikke ettersom opprinnelsen fortaper seg i historiens mørke. Men det har funnet sted et sameiebruk i kjent tid, og det er tilstrekkelig til å konstatere at den rettslige statusen til utmarksstrekningen er av sameierettslig karakter.

En eierform som er utbredt hos oss er *sameie*, ikke bare mellom personer, men også mellom *bruk*. I sameier kan rettighetene også være delte. Skjematisk kan vi si at noen eier skogen og noen eier beitet. Dette kaller vi delt eller *kløyvd eiendomsrett*. I noen tilfeller kan fiske- og jaktretten ligge i fellesskap. I vårt tilfelle viser bruken av mose og brenntorv at disse resursene har ligget i fellesskapet. I slike tilfelle kan det være vanskelig å finne ut hvem som egentlig eier grunnen. I de tilfellene hvor vi står overfor kløyvd eiendomsrett har grunnen, ofte vært tillagt eier av den viktigste råderetten. Skogen på Østlandet og beitet på Vestlandet. I fjellstrøk uten skog av betydning er det naturlig at grunneiendomsretten legges til beite- og slåtteretten. For å gjøre bildet ennå mer komplisert er det nokså vanlig at det i tillegg til de egentlige sameiere finnes andre bruk som har særlige råderetter i sameiet, i form av beite eller slåtteretter uten å ha rettigheter til grunnen. Slike råderetter (servitutter) omhandles i en egen lov, *lov om råderetter fra 1968*.

En egen lov, *jordskifteloven av 1979 med senere endringer*, angir fremgangsmåten for avklaring av hvilke rettigheter det enkelte bruk har. Jordskifteretten, som er en særdomstol, er en viktig rettsinstans for å løse tvister i utmarkssaker. Jordskifteretten kan bidra til å løse tvister på frivillig basis mellom parter, eller den kan avgjøre saker gjennom domsavsigelser. Derfor er jordskifteretten en viktig part i denne saken, men vi må også bidra selv.

Historien bak sameiestrekningen.

I 1723 var det 63 matrikkelgårder, med til sammen 720 kyrlag (hester, kyr, ungdyr og sauer/geiter omregna til kuenheter) i Ålen. Gjennomsnitt per bruk blir 11,4 kyrlag. Disse hadde 60 setre i det som den gang var allmenninger. Utmarksbruken var nesten ensbetydende med allmenningsbruk både når det gjaldt beitebruk, slåttebruk og bruk av skog. Kongemakten hadde sikret seg en overeiendomsrett til disse ressursene. Grunn som var ubebygd ga enerett for kongen til å gi tillatelse til å rydde slik jord. Derfor ble det som var allmenning, hetende "Kongens Almindig", og rydninger i allmenningen var krongods til eventuelt kongeskjøter ble utstedt.

Den generelle beskrivelsen i bygdebøkene og annen dokumentasjon gir tydelig uttrykk for hvordan det var med skogressursene i Ålen. Og går en inn på den enkelte gårds historie, ser en at nesten ingen gårder hadde egen skog. De var avhengig av allmenningsskogen eller å skaffe bygningsmaterialer og ved fra bygder lengre unna. Bare tre gårder hadde "skog til brænde", dvs. vedskog. Ellers var "Ingen Skoug," den gjennomgående opplysning. Skog måtte altså hentes utenfor gårdens enemerker, slik det i stor grad var med før og beiteressurser. (Se "Ålen og ålbyggen" bind III s. 130, 136.141 og 150).

I 1803 er det oppført 103 gårdsbruk. Av disse var over 30 prosent husmenn. (I 1723 var det ikke registrert husmenn i det hele tatt). Folketallet var på 869 ved folketellingen i 1801.

Utover på 1700-tallet og i begynnelsen av 1800-tallet økte presset på ressursene og myndighetene måtte foreta seg noe for å avhjelpe situasjonen. Helt sikkert på grunn av krav fra bygdefolket.

Allmenningene i Ålen

Den første oppbevarte beskrivelse av allmenningene i "Ørke og Guldals Fogderie" er av fogd Elster. For Ålens vedkommende er den datert 13. januar 1812.

Her skal inntas et utdrag av denne beskrivelsen, som vil vise hvordan utmarksressursene på den tiden ble utnyttet. Allmenningsbruken bygde på "Alders tids bruk" eller på *bygselbrev* utstedt av fogden på vegne av kongen. Bygsel ga ingen eiendomsrett, men bare en bruksrett til enkelte ressurser. (Kongeskjøter som ga eiendomsrett ble bl.a. gjort mulig etter lover fra 1821 og 1827).

Elsters beskrivelse vil kaste et historisk lys over hvordan sameierstrekningen mellom sør/vestsia i Ålen og Hessdalen formeldt har oppstått.

Elster beskriver følgende ni allmenninger innenfor Ålen sogn:

1. En allmenning kalt Guldalen, beliggende i øst for bygden. Denne allmenningen brukes av 24 forskjellige bruk, hvorav 2 er bygslet.
2. En allmenning kaldt Riasten, østenfor Guldalen allmenning. Her er 6 setervoller med slåtter. 3 er bygslet.
3. En allmenning kaldt Killingdalen. Her beskrives 12 forskjellige brukere. Disse setervoller og engsletter har fra uminnelige tider vært brukt uten bygsel.
4. En allmenning kaldt Kjølidalen. Den begrenses av Hesjøen i nord, i sør til Dalsbygden allmenning, i vest til Hersjøfjellet, i øst til fjellet Nyvollhøgden. Den har kun litt bjørkeskog som neppe er tilstrekkelig til seterved. Det beskrives 24 forskjellige setervoller og engsletter. Disse gårder har setervoller og slåtter:

To setervoller og en engslette bygset til Halvor Storlien den 27/1 1796. Betaler engskatt som er ført i engskattemanntallet.

En setervoll brukes uten bygsel av John og Ole Grytbakk under no. 555, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll og engsletter brukt uten bygsel av Hans Almås, under no. 558, hvorunder engskatten er ført.

To setervoller, bygset til Lars og Bersvend Løberg den 27/1 1801, engskatten er ført i engskattemanntallet under no. 561 og 562.

En setervoll og en engslette, brukt av Lars Andersen Hov, under no. 566.

En setervoll og en engslette, brukt uten bygsel av Lars Bersvendsen Hov, under no. 567, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll og en engslette, brukt uten bygsel av Anders Olsen Hov, under no. 568, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll brukt uten bygsel av Ludvig Jacobsen og Jon Jonsen, under no. 573 Jensås, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll og en engslette, brukt uten bygsel av Sivert Andersen Moan, under no. 603, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll og en engslette, brukt uten bygsel av Jens Olsen Myhren under no. 604, hvorunder engskatten er ført.

To setervoller og to engsletter, brukt uten bygsel av Jon Larsen og Jon Andersen, under no. 610 Heggset, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll og en engslette, brukt uten bygsel av Peder Larsen Heggset, under no. 611, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll og en engslette, brukt uten bygsel av Peder Ingebrigtsen og Jon Jonsen, under no. 612 Heggset, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll brukt uten bygsel av Svend Jonsen, under no. 613 Eidet, hvorunder svarer intet.

En setervoll og en engslette, brukt av husmann Anders Jonsen. Betaler engskatt årlig, som er anført i engskattemanntallet under plassen Hammervoll eller Klokkervoll.

En setervoll og en engslette, brukt uten bygsel av husmann Ole Paulsen Vestre Engsvoll, hvorav svarer intet.

En setervoll og en engslette, brukt uten bygsel (?) av Jens Olsen, under plassen Kjerengbekken, hvorunder engskatten er ført i engskattemanntallet.

(Deretter følger flere engsletter som er bygset i Kjølidalen til gårder på Glåmos og Os).

Her skal vi merke oss at denne allmenningen gikk frem til utløpet av Litj-Hesja fra Hesjøen. Kirkhus hadde ingen setrer her da.

5. En allmenning beliggende i Hesjedalen. I denne allmenningen ligger følgende bygslede og matrikulerte og umatrikulerte plasser.
Matrikulerte og bebodde plasser:

Nordre Kjerengvold av skyld 3 marklag, bygset til Christian Adamsen den 7/9 1808.

Østre Kjerengvold av skyld 2 marklag, bygset til John Torrisen den 27/1 1794

Vestre Engesvold av skyld 3 marklag, bygslet til Ole Pedersen den 27/1 1792

Nordre Engesvold (Liavoll) av skyld 5 marklag, bygslet til Halvor Johnsen den 27/1 1792.

Østre Engesvold av skyld 4 marklag, bygslet til Johan Johansen den 7/8 1797.

Borren av skyld 3 marklag, bygslet til John Andersen den 5/8 1801.

Umatrikulerte bebodde plasser:

Grøtådalen, (2 plasser) bygslet til Halvor Pedersen og Ingebrigt Pedersen den 4/8 1796 og 6/8 1799. Betaler årlig husmannsskatt 1 riksdaler og engskatt 16 skilling.

Kjerengbekken, bygslet til Jens Olsen den 28/1 1793. Betaler årlig i husmannsskatt 48 skilling og engskatt 16 skilling.

Borren, bygslet til Gunder Jonsen den 2/11 1801, betaler årlig husmannsskatt 48 skilling og engskatt 24 skilling.

Grønåsvollen, bygslet til Mons Andersen den 6/8 1794. Svarer intet.

Så beskrives 30 setervoller og engsletter, hvorav 6 var bygslet av staten. De øvrige ble drevet uten bygsel.

Disse setervoller og engsletter var:

En engslette kaldt Findaas, bygslet til Svend Andersen den 18/2 1807. Herav svarer engskatt årlig 48 skilling.

Tre setervoller og tre engsletter, brukes uten bygsel av John, Ingeborg og Mathias, under no. 553 Stene, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll og en engslette, brukes av Halvor Johnsen, under no. 554 Stene, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll og en engslette, brukes uten bygsel av Lars Hansen under no. 556 Almås, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll og et engslette, brukes uten bygsel av Ole Andersen, under no. 55 Almås, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll kalt Bratseter med Bratsetermyrene, engsletten Storøyraen, engsletten Hammerøyen, engsletten Liavoldøyen bygslet til Hans Hansen

Almås den 3/8 1802. Engskatten herav er anført under no. 558 Almås i engskattemanntallet.

En engslette, brukes uten bygsel av Peder Bersvendsen, under no. 559 Almås hvorunder engskatten er ført.

En engslette, bygslet av Lars Pedersen den 27/1 1801. Engskatten er ført i engskattemanntallet under no. 561.

To setervoller og to engsletter, bygslet til Lars og Bersvend Løberg den 27/1 1791. Betaler årlig engskatt, som er anført under no. 561 og 562 Løberg.

(Dette er nok vårsetrer i Storvollien).

En setervoll og en engslette, brukes uten bygsel av Lars Pedersen og Peder Larsen Kirkhus, under no. 563, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll og en engslette, brukes uten bygsel av John Andersen under no. 564 Kirkhus, hvorunder engskatten er ført.

(Dette er nok de setrer Kirkhusgårdene hadde nede i Grøtålien. Kløftvollene er sannsynligvis ikke setrer på denne tiden).

En setervoll brukes uten bygsel av Lars Andersen , under no. 566 Hov, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll og en engslette, brukes uten bygsel av Lars Bersvendsen Hov under no. 567.

En setervoll og en engslette, brukes uten bygsel av John Monsen, under no. 568 Hov, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll og en engslette, brukes uten bygsel av Anders Olsen, under no. 566 Hov, hvorunder engskatten er ført.

(Dette er nok vårsetrene til Hovsgårdene nede i Grøtålien – hvorav to er solgt før skogdelingen i 1840-årene.

En setervoll og en engslette, brukes uten bygsel av John Grønlis enke under no. 573 Jensås, hvorunder engskatten er ført.

En engslette, brukes uten bygsel av Ludvig Jacobsen, under no. 573 Jensås, hvorunder engskatten er ført.

En engslette, brukes uten bygsel av John Pedersen, under no. 573 Jensås, hvorunder engskatten er ført.

En engslette, brukes uten bygsel av John Johnsen, under no. 573 Jensås hvorunder engskatten er ført.

(Her må den samme gård ha flere eiere).

En engslette, brukes uten bygsel av Jens Olsen, under no. 604 Myhren. Svarer årlig engskatt.

En engslette, brukes uten bygsel av Knut Fastesen, under no. 605 Bendos. hvorunder engskatten er ført.

En setervoll og slått, brukt uten bygsel under no. 606 Morken, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll og slått, brukt uten bygsel av Halvor Bersvendsen, under no. 607 Aspås.

En setervoll og slått, brukt uten bygsel av Peder Halvorsen, under no. 608 Vårhus, hvorunder engskatten er ført.

En setervoll og slått, brukt uten bygsel av Jens Larsen, under no. 609 Vårhus, hvorunder engskatten er ført.

Engsletter, brukes av John Larsen og John Andersen, under no. 610 Heggset

Engsletter, brukt uten bygsel av Peder Larsen, under no. 611 Heggset.

En engslette brukt uten bygsel av Peder Ingebrigtsen, under no. 612 Heggset. Et engslette kaldt Nesvoldslettet, brukt etter bygsel af 21/3 1810 af Mons Andersen Grøtådal (Grønåsen). Svarer intet.

Noen engsletter kalt Småvoldene bygslet til Ole Andersen Grytbakk den 5/8 1806. Engskatten er ført under no. 555 Grytbakk.

En engslette kalt Grytbaksfættan, bykslet til John Andersen den 30/1 1808. Engskatten er 12 skilling og er anført i engskattemanntallet.

(Engskatten var to skilling per vinterlass høy. Et vinterlass var 16 våger, à 17,8 kilo. Dvs. at et vinterlass høy var på ca. 285 kilo. Et kufør var på ca. 950 kilo.

6. En allmenning, Holden, begrenses i øst mot elven Rugla, i sør mot Orvlien eller gården Sandkjernans eiendom, i vest mot Muggruvsfjellet, og i nord mot Ålen sogns felles utmark eller bygdeallmenning. (Understreket av oss).

I følge Reitans "Ålen", (og andre kilder) var det to plasser her: Søndre og Nordre Holden, og det nevnes tre setervoller tilhørende Klaus Unsholtet, Jens Lien og Bredals Seter.

Søndre Holden ble bygslet til Lars Jonsen den 7/8 1797. Den har tidligere vært bygslet Nordre Holden ble bygslet til Halvor Larsen den 18/3 1783. Også denne plassen har vært bygslet tidligere.

Den 26/9 1777 ble begge plassene skyldsatt. Søndre Holden ble første gang bygslet 2/10 1753. Under skylddelingsforretningen ble plassen godt beskrevet både med hensyn til hus, buskap og grenser for plassen. Plassen ble oppmålt og den var inngjerdet med kvistgjerde. Også Nordre Holde var bygslet første gang 2/10 1753.

Skylddelingen er beskrevet på samme måte, og begge ble skyldsatt til 12 marklag og ført inn i matrikkelen som skatteobjekt. De måtte ikke innhegne mer enn de allerede hadde gjort, eller på annen måte fornærme naboene, likesom disse heller ikke måtte fornærme dem.

7. En allmenning beliggende i sydvest for Ålens bygd, ved og omkring en sjø kaldt Øyongen, hvilken sjø også tilhører allmenningen. Ingen skog finnes her, unntatt litt bjørk til seterved. Her er 6 setervoller, hvorav 2 har 3 brukere hver, og 1 har 2 brukere (til sammen 8 gårder). Kun 1 oppgis å være bygslet av staten.

Setervollene er:

En setervoll kaldt Røåvollen, bygslet til Ingebrigt Prdersen Grantrøen den 26/1 1797. Herav betaler årlig engskatt 8 skilling.

En setervoll brukt av Halvor Jonsen Stene og enken Ingeborg Stene. Betaler ikke engskatt.

En setervoll brukt av Mathias Stene, under no. 553, hvorunder engskatt er ført.

En setervoll brukt av Lars Hansen, Peder Bersvendsen og Ole Andersen Almås. Betaler ikke engskatt.

En setervoll brukt av Jens Vårhus. Betaler ikke engskatt.

En setervoll brukt av Peder Vårhus. Betaler ikke engskatt.

En setervoll brukes av Mathias, Lars Gundersen, Halvor Johnsen og Anders Andersen Morken. Betaler ikke engskatt.

8. En allmenning kaldt Elgsjøen, som ligger vest for Ålens bygd og i sør for den under nr. 7 beskrevne allmenning. I denne allmenning finnes ikke annen skog enn små bjørk som benyttes til seterved. Kun 1 setervoll er bygslet til Hans Hansen Almås den 3/8 1807, hvilken brukes sammen under no. 557. Av setervollen betales ikke engskatt.

9. En allmenning kaldt Meiåen, beliggende i nordøst for den under nr. 8 beskrevne kongelige allmenning og motstøter denne. I sør grenser den mot Dalbusjøen i øst mot allmenningen ved sjøen Øyongen i vest mot Langtjernene der tilhører allmenningen. Mot nord mot den i Haltdalens Tinglag på den søndre side av Gaula elv beliggende Dragås kongelige allmenning. Noe bjørkeskog finnes her, som benyttes til seterved. Setervoller og engsletter:

En setervoll bygslet til Johannes Olsen Grønberg den 5/8 1800. Av denne setervollen svarer årlig engskatt 8 skilling.

En øde setervoll og noen små myrslåtter, bygslet til Halvor Johnsen Steene den 3/8 1807. Herav betales ikke engskatt.

Et engslette kalt Folkroken, bygslet til Mons Monsen Gjersvold den 3/8 1810.

Så beskrives en del plasser, engsletter og setervoller som ligger utenfor allmenningene, men som ligger innenfor ”*Ålen sogns felles utmark eller bygdeallmenning*”.

Her tas med de som berører vårt område. Disse er:

Plassen Skogåsen, bygslet den 21/2 1809 til Jens Monsen. Betaler årlig husmannsskatt med 48 skilling og engskatt med 16 skilling.

Plassen Hammervold, bygslet til Anders Jonsen den 9/9 1782. Betaler husmannsskatt med 48 skilling.

Et engslette kaldt Jordvoldlien, bygslet til Jacob Ludvigsen Halvgjersvold den 4/8 1800. Herav betales engskatt 24 skilling årlig.

En setervoll kaldt Vongravsvollen, bygslet til Anders Solandsen Lien den 18/2 1807. Betaler 12 skilling i engskatt.

Elsters allmenningsbeskrivelse førte til betydelige stridigheter bl.a. om allmenningsgrensene.

Gårdbruker Esten Iversen Graftås anmerket på egne og samtlige bruker av Gauldalen allmenning at dersom den skulle gå etter de beskrevne grenser ville den komme til å strekke seg langt inn i deres gårders hjemrøster. Det samme gjaldt også allmenningen i Killingdalen.

Likeledes fremstod gårdbruker Jens Larsen Vårhus som på egne og andres vegne mot den beskrivelse som var gitt av allmenningen i Hesjedalen, hvor der bl.a. finnes anført mange setervoller og engsletter som det kan bevises har tilhørt gårdenes tilrøst.

Kaptein Floer reserverte seg på vegne av skogens bruk og Røros verkets bruksrett til allmenningsskogen. For øvrig falt det han besynderlig at en befaring og beskrivelse over de kongelige allmenninger har vært avholdt i de siste år uten hans vitende og medvirkning.

På grunn av de mange protester og klager ble det i 1820 foretatt en ny beskrivelse av allmenningene av en nedsatt kommisjon bestående av stiftamtmanden, fogden og sorenskriveren. Lensmannen i Ålen, Mons Pedersen, var delaktig.

Denne kommisjonen delte allmenningene i fire, idet den slo sammen flere av de som er beskrevet. Det er:

1. Gauldalen kongelige allmenning, som omfatter de fire setertrakter Foldalen, Gauldalen, Sjøsen og Riasten.
2. Killingdals allmenning.
3. Holden allmenning.

4. Hersjedal allmenning, som omfatter Kjølidalen, Hessdalen, Øyongen, Elgsjøen og Meiåen.

De plasser, setervoller og engsletter som ligger innenfor og utenfor allmenningene er de samme som er i beskrivelsen fra 1812.

For Holden allmenning beskrives følgende grense.

”Udgående fra Pladsen nordre Holden ved Ruglen Elv og efter bemeldte Elv i Syd til Orvlien eller Gaarden Sandkjærns Eiendom, derfra i Vest til Storfjeldskjøen, hvor den støder mod Heskedals og Røraas Almending, derfra i Nordvest til Grøtaakjærnet langs med Heskedals Almending, og derfra i Nord langs med Aalens Hjemrøsters Merker til første Merkepunkt.

Skog gives aldeles ikke uden noget Fjeldbirkekrat og dette enda ytterst maadelig.

Pladse ere: 1. nordre Holden, 2. søndre Holden. 3. Holdslættet. Til at anlægge flere Pladse skjønnes ingen Leilighed. Det anmerkes øvrigens at i denne Almending ligger Muggruben. Almendingen benyttes af samtlige i Post 8, nævnte (d.e. de 3 Pladse) paa Kongens Bøxel ved Fogden, og at de i Post 9 (d.e. Sætrene) nemlig Nr. 1, 2 og 3 paa Kongens Bøxel, og de øvrige Nummer efter Hævd fra uminderlig Tid”. (*Gjengitt etter Reitans ”Ålen”*).

For Hersjedals allmenning beskrives følgende grense.

”Dens mærkegrenser ere følgende: Utgaaende fra Melikjærnet i Kjøljudalen, derfra i Vest over Qvernhøgden til Folkroken ved Dalbusjøen, derfra videre i Vest til Forelhøgda hvor Nechaadals Almindring i Singsaas Thinglav modstøde, fra Forelhogna i Nord mod Nechaadals og Dragaas Almindringer til Fjeldpynten Romundhaugen, derfra i Nordøst til Tværbækken Øggen ved Finsaafjeldet, siden ved denne Bæk til Hesje-Elv og ved denne Elv til nordre Kjerringvoldplass og derfra videre i Sydøst til Grøtaakjærnet, saa i Syd til Storfjeldsøen og derfra i vest til første Merkepunkt Melikjærnet. Skog gives ikke uden ubetydelig Birkekrat som kuns benyttes til Sætervoldene. Fægangeren er tildels god og græsrig, dog gaar Sneen sent derfra og kommer tidligere igjen derhen. Af Vande: ligesom der ei heller i denne Elv (Hesjen) noget Tømmer at fløde. (Deretter oppregnes de plasser som ligger i almenningen nemlig: 2 på Kjerringvollen, 2 på Borren og Grøtådalen, Kjerringbekken, og Grønåsvollen. Så tilføies: Flere Pladse gives ikke og kan ei heller anlegges i denne vilde Fjeldstrækning, og de nærværende Pladse vare ei heller til naar ikke deres Beboere vare Arbeidere ved de i Nærheden liggende Gruber til Røraas Kobberværk. (Deretter oppregnes setrer og slåtter som ligger i allmenningen, 59 i alt. Samtlige plasser er bygslet: men av seter- og slåttebrukene kun 14. Det er de samme som i Elsters beskrivelse).

Da ingen hadde Forretningen videre at tilføye blev oplæst for samtlige tilstedeværende. Enhver Vedkommende erklærede sig tilfreds med det tilførte og Forretningen blev saaledes sluttet”. (*Gjengitt etter Reitans ”Ålen”*).

Ingen ting tyder på at kommisjonen fra 1820 kom frem til andre resultater enn kommisjonen fra 1812, når en ser bort fra sammenslåingen av allmenningene fra ni til fire.

Når vi har tatt med hvem som brukte allmenningene i Holden og Hessdalen, er det for kaste lys over den omfattende bruken både fra gårder i Ålen og Hessdalen.

Grenser mellom allmenningene og sameiestrekningen.

Konsekvensen av grensegangen for allmenningene i 1812/1820 ble at staten frasa seg rettighetene til de områdene som ble liggende utenfor de beskrevne grensene. Dette innebar at betydelige skog- og utmarksstrekninger dermed uomtvistet måtte regnes som privat eiendom som lå i sameie mellom flere gårder. Dette bekreftes også ved at staten ikke hadde merknader til at fellesskogen ble utskiftet i 1840-årene.

Unntaket ble at de plasser, setrer og slåtter som var bygslet og ble liggende inne i sameiestrekningen. De ble fortsatt kongens eiendom. Det gjaldt de matrikulerte og umatrikulerte bygselplassene. Tre på Engesvold, to i Grøtådalen, to voller i Grøtådalen (Kløftvollene) og Løberggårdenes bygslede engsletter i Storvoldlien. (Sannsynligvis også ½ Langenglien bygslet av Kirkhusgårdene). Dette viser at allmenningen før 1812/1814 gikk frem til Hegsetlien. Videre søndre og nordre Holden. I tillegg de plasser og setrer som er oppgitt å ligge utenfor allmenningene i 1812/1820. I vårt område gjelder det de bygslede plassene Skogåsen og Hammervollen. De fleste - om ikke alle – disse eiendommene ble oppkjøpt til eiendom *fra staten* ved kongeskjøter i 1820-1840-årene.

Løberggårdene hadde bygselseddel fra 10. november 1734 på bl.a. slåtter i Storvoldlien i kongens allmenning, og Kirkhusgårdene hadde bygselseddel datert 7. august 1739 i kongens allmenning på: ”Breslette, dend ½ deel i Langenglien, et lidet slette, kaldis Rom, bortfor Ræsten, 2de Grøtaavoller med mere”.

Grensebeskrivelsen fra 1812/1820 viser at sameiestrekningen mellom sør/vestsida og Hessdalen var et storsameie. Dette bekreftes også av det som står i grensebeskrivelsen for Holden statsallmenning: ”- og i nord mot Ålen sogns felles utmark eller bygdeallmenning.”.

Bygdeallmenning og sameie ble brukt om hverandre på den tiden. Likeledes ble ”hjemrøst” brukt om områder som kunne ligge langt fra grenda.

For å gjøre grensene for sameiestrekningen mellom sør/vesida og Hessdalen mer klargjørende, vil vi trekke frem et moment som fremgår vedrørende salget av bl.a. Nordre Storvoldslåtten (vårsetrene) fra Løberggårdene. Ingebrigt Bersvendsen Løberg fikk bl.a. kongeskjøte på denne slåtten i Hessdalen 22/11 1831.

Han begynte umiddelbart å selge store deler av sine eiendommer, bl.a. Nordre Storvoldslåtten. Under skylddelingen den 19/7 1839 heter det i forretningen: ”Retten foretog Befaring hvilken Sælgeren paaviste Engeslettet nordre Storvoldslotten og dens geænsler. Engeslettet der befantes at bestaa af Engjord og en del uryddet land, var indhegnet i det hele og grændser i Syd til Jon Larsen Løbergs Eiendom Storvolden, i Øst og Nord til bygdeallmenningen og i vest til Hegsetlien”. Nordre Storvoldslåtten er i dag Vangslia.

Bruken av sameiestrekningen i eldre tid.

Som det fremgår av allmenningsbeskrivelsene har en rekke gårder i Ålen hatt setrer og slåtter i Hessdalen. Både Kirkhusgårder og Hovsgårder har hatt setrer og slåtter i Grøtålia. De samme gårdene har også sommerfjøs, trøer og skog på vestsida av Gaula. Moan og Myren og Heggset har bygslet i Grøtådalen. Engesvoldgårdene har vært setrer under Engangårder og Almås i langt tilbake i tid. Også i Holden har Engangårdene hatt seter. Det er også fortalt at Langland har hatt seter inne i Benndalen. Andre gårder fremme i bygda og i Hessdalen har fra gammel tid benyttet sameiestrekningen til felles beite, slåtter, innhøsting av mose og brenntorv. Likeens har området vært et felles område for jakt og fiske. Når det gjelder skog og tømmer til bygningsmaterialer, er nok en stor del av virket til de hus som ble satt opp i Hessdalen før skogdelingen, kommet fra fellesskogen.

Også mange gårder på østsiden av Gaula har hentet en stor del av sine bygningsmaterialer fra fellesskogen på vestsida av Gaula. Dette bekreftes av at både gårder på øst- og vestsida av Gaula har fått seg tildelt skog under skogdelingen i 1840-årene. Det gjelder også bruk i Hessdalen.

Trafikken i sameiestrekningen var nok stor i gamle dager, noe som også bekreftes av de mange merker etter stier og rekstrer som går gjennom området.

”Ålen sogns felles utmark eller bygdeallmenning”, gjelder ikke bare det som er sameiestrekningen i dag, men gjaldt også den skogen som senere er blitt delt. Delt til eiendom i 1840-årene – noe som ble bekreftet av jordskifteretten i 1974.

Den 20.08.1821 underskrev kongen loven om de benefiserte gods, og det var i medhold av denne loven at mange rydningsplasser og setervoller i allmenningene ble sjøleiere og fikk eiendomsrett gjennom kongeskjøter. Eiendomsrett ble bare gitt for selve plassen, setervollen og noen slåtter (som var inngjerdet). Det ble ikke gitt eiendomsrett til skog og fjellstrekninger til privat eiendom.

Av grensebeskrivelsen fra 1812/1820 kan det heller ikke herske noen tvil om at Grøtådal’s- og Kirkhus’s utmarker også var en del av sameiestrekningen. At senere rettsavgjørelser har kommet til andre resultater for disse eiendommer, skal vi la ligge her.

Skogdelingen i 1840-årene.

Å ha kunnskaper om skogdelingen i Ålen i 1840-årene er en viktig forutsetning når en skal fastsette rettigheter i fjellstrekningen mellom sør/vestsida av Gaula og Hessdalen.

Derfor blir ”*Beskrivelse af Skogdelingen i Aalen*” et viktig dokument for å belyse rettsforholdene. Dette dokumentet finnes i et trykt hefte.

Noen har hevdet at denne delingen har vært tilfeldig og at delingen ”egentlig bare var en nedtegning av hva hver enkelt gårdbruker eide av skog”. Detter er vi ikke enig i og vil belyse dette nærmere:

I 1821 fikk vi en jordskiftelov ”Lov angaaende Jords- og Skovs Udskiftning af Fællesskab”. Loven la opp til minnelig jordskifte, men dersom brukerne ikke ble enige om minnelig jordskifte, kunne en bruker stevne de andre for forlikskommisjonen. Ble de ikke enige der måtte saken gå til retten. Jordskifte ble derfor ingen frivillig sak, og loven hadde bestemmelsers som tok sikte på å tvinge frem et jordskifte. Den såkalte tvangsklausulen gikk ut på at brukere som uten grunn ikke hadde skifta ut jord- skogeiendommer innen en viss tid, skulle straffes med økt skatt.

Forhandlinger i forlikskommisjonen.

Arbeidet med skogdelingen i Ålen ble startet opp i 1838 ved at forlikskommisjonen kalte inn til møte den 24. mars, og behandlet dette som sak nr. 23.

”Nogen Almuesmænd af Aalens Thinglag har ladet indklage:

1. Samejere og Læjlændinger i Aalens Thinglag, Enker med Laugsværge og Mindreaarige med Curatorer, efter en til Stevnevidnerne overleveret Fortegnelse.
2. Overdirectionen for Røraas Kobberværk.
3. Stiftsdirectionen i Trondhjem og vedkommende Beneficiariier for de beneficerende Jordebrug.
4. Foegd Ridder Nissen for de i Thinglauget beliggende Statens Ejendomme.
5. De angrænsende Halsten Aasen, Hans Tamlag, Berger Pedersen og Anders Olsen Ryen; samtlige for at forsøge om mindelig Foreening kan finde Sted om den i Aalens Thinglaug beliggende Samejeskovs hensigtsmæssige Udskiftning og Deeling kan skee enten ved udvalgte Mænd, eller ved Rettens Middel, Conducteur eller Landmaaler, samt om at forsøge paa at faae kjøbt Almindingen til Ejendom og med det samme udskiftet, - derom at tage en Bestemmelse.

- Klagen, der er dateret den 30. oktober f: A: og forsynet med Paategninger saavel om Berammelse som Vedtagelse af Varsel og Stevnevidnernes Attestationer om skeet forkyndelse, blev fremlagt og acteres saaledes :- - -

Ved Paaraab befandtes de Indkaldte at møde personlig med Undtagelse af John Løberg der mødte ved Nils How, Bersvend Grønberg og Johannes Bakken ved Christian Johannesen Dille, Hans Almaas ved Sønnen John, John Morken ved Faderen Halvor, Hytteskriver Bjørnstrup ved Ole Larsen Aasvold, Anders Solandsen Lien ved Sønnen Soland, Sivert Stensaas og Jens Aspaas ved Erik Engan, Anders Rejtan ved Ole Mikkelsen Grydbak, Lars L. Almaas ved John Hansen Almaas, Ole Jenssen Sollie ved Ejnar C, Stenslie, Sognepræst Schjødt ved Peder E. Wehn, Ole M. Bjørgum ved Lensmand Olsen, Røraas Verk ved Hytteskriver Irgens, Christopher Wiggen ved Oberstiger Olsen.

- Ligeledes mødte for de samtlige indkaldte Enker deres Laugværger; alle forsynet med vedbørlig Fuldmagt.
 - Efter en lang Ventilation (diskusjon) oppnaaedes et saadant Forlig:
 - Utskiftningen av sameieskogen bør skje; den bør begynne så snart som omstendighetene tillater det, og siden konstitueres og tilendebringes så snart som mulig.
1. Til å besørge denne utskiftningen utnevner allmuen lensmann Svend Olsen, som gis navn av forretningens bestyrer, som i forening med fire menn som ikke tilhører sameiet og som allmuen etter nedenforstående regler selv utvelger, skal foreta og avgjøre utskiftningen.
 2. Før bemeldte utskiftning foretas skal forretningens bestyrer i allmuens navn forsøke om mulig å erverve til eiendom den ubetydelige del skog som finnes på de i Ålen tinglags beliggende statsallmenninger, som i så fall med det samme utskiftes i hvilket hensikt han har å inngå til Hans Majestet Kongen med en skrivelse om enten å få kjøpe allmenningen eller å få den aldeles gratis.
 3. Lensmann Svend Olsen som valgt bestyrer, der for sin umake tilståes et billig godtgjørelse. For uten godtgjørelse for skyss, diett og øvrige utlegg, bemyndiges han til på de undertegnede vegne:
 - a). å foreslå 12 – tolv – rettskafne menn som ikke er lotteiere i sameiet, hvorav allmuen med stemmeflertall i et kirkemøte skal utvelge fire til i samarbeid med bestyreren og under hans ledelse å utføre utskiftningen.
 - b). å forhandle og avgjøre betalingen med delingsmennene og andre vedkommende.
 - c). å besørge lån, mot en rimelig godtgjørelse, instrumenter og andre nødvendighetssaker som behøves ved utskiftningen.
 - d). å besørge og bestyre de valgforretninger dette forlik omhandler og å tilkalle menn av sameiet eller loddhavere til assistanse når det kreves.
 - e). å besørge utbetaling og føre regnskap over alle de til utskiftningen medgående omkostninger - hvilket regnskap underlegges formannskapets revisjon, og når utskiftningen engang er fullført, fordele utgiftene på samtlige loddeiere etter nedenfor anførte regler.
 - f). å besørge at pengelån opptatt til nødvendighet av så vel løpende utskiftningskostnader som utbetaling av kjøpesum for allmenningen i tilfelle denne blir kjøpt. Dette lån, tillagt renter, og alle omkostninger, blir likeledes de omkostninger som ikke betales av samme lån og bestyrerens godtgjørelse, å fordele som ovenfor på loddeierne.

g). å forfatte beskrivelse over de forhandlinger under utskiftningens utførelse som han måtte anse nødvendig å oppbevare og når forretningen er sluttført å beskrive den enhver lotteier tildelte eiendoms beliggenhet og merker.

h). å besørge og avgjøre alt videre nødvendige vedrørende skogdelingsforretningen.

4. Ved og under utskiftningens utførelse fastsettes følgende regler:

a). Utskiftningslovens § 5 bør nøye etterleves, og så snart en loddeier har fått en skoglodd utskiftet skal han der hugge det nødvendige til sin gårds behov og være berettiget til å avslutte i det enda udelte sameie. Enhver overtredelse av denne bestemmelse straffes med en mult av 5 – fem – Spesidaler. Hvorav tilfaller halvparten angiveren og den andre halvdel anvendes til dekning av utskiftningskostnadene.

b). For å understøtte delingsforretningen med de nødvendige opplysninger skal enhver av oss være pliktig til, mot en daglig godtgjørelse av 1 – en – Ort, å være behjelpelig når han dertil kalles, enten av bestyreren eller i hans fravær av delingsmennene. Overtredelse av denne post straffes med en mult av 1 – en – Spesidaler for hver gang den brukes til utskiftningskostnadenes dekning.

c.). for så vidt som det måtte ansees uhensiktsmessig eller endog umulig at tildele enkelte eller flere setrer særskilte skoglodder til fornøden seterved og gjerdefang, hugges denne fritt hvor den nærmest er å finne uten hensyn til den er eller blir eiet av skogen, dog skal den hugges først og fremst av nedliggende grener, vindfelte og fortørrede trær så lenge som sådant er å finne i nærheten og siden av den største og eldre skog. Overtredelse av denne bestemmelse straffes med en mult av 5 – fem – Spesidaler for hver gang som tilfalder skogeieren.

d.) Når det tilfelle inntreffer, at en får sin skog i en annen manns engsletter, hvilket så vidt mulig bør unngås, da skal skogeieren være forpliktet til å sørge for at ikke engslettene blir igjenfeldte, men at den nedliggende skog blir således opprensket at disse ikke derved tar skade.

e.) Det bør så vidt mulig sørges for at enhver får en skoglodd ved sin hjemmegjerde som kan være tilstrekkelige til gjerdefang.

f) Undertegnede er blitt enige om at utskiftningen utføres etter følgende målestokk:

1. De største loddeiere erholder 8 – åtte – ganger så meget som en av de minste.
2. For loddeiere som verken er av de største eller av de minste, tas vegdelingen og den nye matrikkel til målestokk, dog med tilbørlig hensyn til foranstående.
3. Hvor det er mulig å tildele setervoller skog til ved og gjerdefang skal dette skje tilsvarende.

g). Etter foran førte regler skal samtlige utskiftningskostnader fordeles, så vel som kjøpesummen for allmenningen, med de derav variable omkostninger. Fra denne bestemmelse unntas de jordeiere som bor på statens allmenning og bare har rett til å ta sin nødvendige skog derfra, da disse slipper naturlig vis fra betaling av kjøpesummen i tilfelle allmenningen besluttet kjøpt, og i motsatt fall fra deltagelse i utskiftningskostnadene fordi da ingen utskiftning fra eller for disse kan utføre.

h) Utskiftningens bestyrer sammen med delingsmennene begynner utskiftningsforretningen med å inndelegge loddeierne visse Roder eller Fjerdinger. Samtidig utvelges samtlige loddeiere ved et kirkemøte, tilrettelagt på sedvanlig måte, en mann fra hver Fjerding eller Rode som skal understøtte delingsmennene i likeledes å inndelegge skogen i Roder eller Fjerdinger. Dersom meningsforskjell skulle oppstå angående denne deling

har forretningens bestyrer i samarbeid med delingsmennene ved stemmeflertall å gjøre utslaget.

Når skogen således er inndelt i Roder eller Fjerdinger skal forretningens bestyrer besørge en utskrift av angjeldende forretning utlagt i 14 dager på tingstedet for at enhver kan ha adgang til å komme med anmerkninger eller grunner som muligens kunne foranledige en forandret inndeling, hvilken bestyrer og delingsmennene i så fall straks foretar. - Anmerkninger eller besværingar som inngis senere skal ikke tas i betraktning.

For så vidt som klageren skulle finne sig misfornøyd med en beslutning som bestyreren og forretningsmennene i denne sak fatter, da har han å erklære dette straks, hvorefter bestyreren tilkaller et dobbelt antall menn, som bør bestå av dem som hadde de fleste stemmer nest etter delingsmennene i det på disse i 4. post. foretatte valg. Hva bestyreren og delingsmennene i samarbeid med de sistnevnte fire tilkalt menn bestemmer, blir under enhver omstendighet gjeldende og kan ikke påklages.

Finner denne utvidede overdelingskommisjonen klagerens grunn å være berettiget, blir de nødvendige omkostninger å utrede på samme måte som de øvrige utskiftningsomkostninger; i motsatt tilfelle faller dem ene klageren til last og kan av bestyreren straks inndrives.

5. Ved skogutskiftningen tas tilbørlig hensyn til trærnes godhet, forlighet og verdi, til jordsmonnets beskaffenhet og dets utstrekning, til trærnes vekst, transportens letthet og lengde m.m., samt hvilke servitutter det hviler på skogen, for at alle skoglodder kan beholde en til hverandre så nøyaktig relativ verdi som mulig, ikke bare med hensyn til utstrekning men også til dens indre verdi.
6. Det skal være enhver loddeier rettighet å fremsette sine meninger og påstander til delingskommisjonen når det kun skjer før denne har fattet sin beslutning (hvilket i tilfelle de i denne anledning fastsatte regler blir å følge) men på en sømmelig og anstendig måte. Påtaler noen en ting som er avgjort på en uartig, grov eller ubeskjeden måte da, skal delingskommisjonen være berettiget til å tildele denne en mult av 5 – fem – til 10 – ti – Spesidaler, for hver gang, som inndrives på sedvanlig måte av foreningens bestyrer og anvendes til utskiftningskostnadens dekning.
7. Etter at utskiftningsforretningen er avsluttet mellom mann og mann, skal den beskrives og utlegges 14 dager på tingsstedet for at enhver kan gjøre seg kjent med den og fremkomme med innsigelser såfremt noen dertil anser seg beføiet, hvilken innsiger blir å behandle slik som i 5. post er fastsatt for innsigelser ved skogens inndeling i Roder, og den i samme post omhandlede straff for uberettigede innsigelser blir også i dette tilfelle å befølge.
8. Så snart utskiftningen er slutført besørger forretningens bestyrer omkostningene fordelt på loddeierne som straks har å utbetale, beløpet hver på sin gård til bestyreren som bemyndiges til å innkassere og inndrive samme og likeledes påser denne forening overholdt i alle dens deler samt inndriver de muligens fallende multer som av vedkommende utredes, til like med omkostningene under eksklusjons tvang.
9. Pastor Schjødt møtte nå personlig og presiserte at utskiftningsforretningen skal innsendes i sin tid til stiftsdireksjonen til godkjenning.

Partene erklærte saken derved avgjort og underskrev protokollen.

(Protokollen er underskrevet av 180 loddeiere fra hele Ålen sogn. Det vi skal merke oss her er at også de som har sine bruk i statsallmenningene har underskrevet protokollen. Staten

ville imidlertid ikke selge allmenningene og deretter er brukerne på Borren, Grønåsen, Kjerringbekken og Kjerengvoldgårdene ut av skogdelingen. De ligger utenfor sameiet og fikk heller ikke tildelt skog. Det samme er tilfelle med Hollbakken i Holden statsallmenning).

Det lyktes ikke å få allmenningen frigitt til salg og deling. Søknad fra lensmann Olsen foreligger. Likeledes svaret fra departementet.

Deling av skogen.

Selve utskiftningen påbegyntes først den 7. oktober 1841. De i møte 27. september s.å. valgte delingsmenn var: Lensmann Ole Svendsen (bestyrerens far), Ingebrigt Pedersen Gullikstad, Ole Olsen Thunset og Ole Pedersen Kjelden. Forretningen ble avsluttet 26. april 1848.

Før delingsarbeidet ble startet opp i marken, var det nedlagt et betydelig arbeid med bl.a. fremskaffelse av kart. Det har ikke lyktes å finne kart fra utskiftningen, noe som åpenbart har blitt utarbeidet og kartert for hver skogpart.

Skogdelingen begynte med å inndele brukene/gårdene i **fjerdinger**, og hvor mange **skogdeler** hvert bruk skulle ha.

Å inndele skogområdet i fjerdinger var nok først og fremst for å få til en hensiktsmessig organisering av arbeidet. Med så mange parter var det helt nødvendig.

De bruk som ble tildelt skogdeler på sør/vestsida av Gaula og i Hessdalen var:

(Her er brukt dagens gårds- og bruksnummer for å lette tilgjengeligheten for det enkelte bruk. Det kan i oppstillingen forekomme mindre feil da de nye og de gamle nr. ikke samsvarer med hverandre over alt. Det kan bl.a skyldes at bruk er slått sammen i perioden mellom 1840-årene og frem til de nye g.nr. og b.nr. ble tatt i bruk i 1880-årene).

2. FJERDING

Andre fjerdning omhandler gårder på nordsiden av Gaula (Renbygda, Graftås og Reitan) med unntak av 3 bruk som har sine gårder på sør/vestsida av Gaula.

92/1 Langland	7 ½ skogdeler	93/1 Lundereng	4 ½ skogdeler
93/2 Lundereng	1 skogdel		
<u>Sum: 3 bruk med 13 skogdeler</u>			

3. FJERDING

Denne fjerdningen omfatter gårder på nordsiden av Gaula i midtbygda med unntak av Stentrøen som ligger på Sør/vestsida. Brukene har sommerfjøs og trøer/jordstykker på sør/vestsida og har sine beiteretter på denne siden av Gaula.

18/1 Rønningen	4 skogdeler	21/1 Kirkhus	6 skogdeler
21/2 Kirkhusmo	1 ½ skogdel	22/1 Kirkhus	6 ½ skogdeler
22/2 Krokan	2 ½ skogdel	23/2 Venna	2 skogdeler
25/1 Hov	7 ½ skogdeler	26/1 Hov	4 ½ skogdel
26/2 Skands	1 skogdel	27/1 Hov	6 ½ skogdel
94/1 Stentrøa	4 skogdeler		
<u>Sum: 11 bruk med 46 skogdeler.</u>			

5. FJERDING.

På sør-/vestsida av Gaula

72/1 Søndre Holden	2 ½ skogdeler	72/2 Søndre Holden	2 ½ skogdeler
73/1 Nordre Holden	4 ½ skogdeler	74/1 Lillevold	1 skogdel
75/1 Holla	2 skogdeler	76/1 Holden	2 skogdeler
77/1 Haukvollen	2 skogdeler	78/1 Holden (Rønningen)	1 skogdel
79/1 Kåsen	2 skogdeler	80/1 Brusetvollen	2 skogdeler
81/1 Ellingvollen	1 skogdel	82/1 Østerlia	4 ½ skogdeler
82/2 Buvollen	1 skogdel	83/1 Solandslia	4 ½ skogdeler
84/1 og 2 Unsholtt	5 skogdeler	84/3 og 4 Jenstrøa	2 skogdeler
84/5 Gjelten	1 skogdel	85/1 Melien	1 skogdeler
85/2 Melien	2 skogdeler	86/1 Jordslie	3 ½ skogdeler
86/2 Jordslie	3 ½ skogdeler	88/1 og 2 Gjærevold	1 ½ skogdeler
89/1 Granmoren	1 skogdel	90/1 Tømmervollen	1 skogdel
91/1 Jensåsvold	1 skogdel	94/4 Saksvollen	3 skogdeler
95/1 Trondsvold	5 skogdeler		
<u>Sum 27 bruk med 63 skogdeler.</u>			

6. FJERDING

96/1 Eggen	2 skogdeler	96/2 og 3 Eggen	2 skogdeler
97/1 Eggen	3 ½ skogdeler	98/1 Treet	2 skogdeler
99/1 Venntreet	1 skogdel	102/1 Moan	1 skogdel
103/1 og 2 Løkken	2 skogdeler	104/1 Løkken	2 skogdeler
104/2 Moan	2 skogdeler	105/1 Trøhaugen	1 skogdel
108/1 Moan	2 ½ skogdeler	108/2 Moan	3 ½ skogdeler
107/1 Moan	4 ½ skogdeler	109/1 Myren	5 ½ skogdeler
110/1 Bendås	4 ½ skogdeler	110/2 Bendåshaug	1 ½ skogdeler
110/3 Bendåsmyr	1 ½ skogdeler	110/5 Bakås	2 skogdeler
110/6 Fetten	1 skogdel	110/6 Fetten	1 skogdel
<u>Sum 20 bruk med 46 skogdeler.</u>			

I tillegg kommer et bruk som i sin tid var fradelt Rønningen, og som under skogdelingen ble drevet som underbruk under Litlstuggu Almås. Dette bruket er i dag Mobraua 15/3. Dvs. at dette bruket er det eneste bruket på Mosletta som har beholdt det gamle gårdsnummeret. Under skogdelingen ble dette bruket tildelt en skogteig omkring Rognvollen.

7. FJERDING

112/1 Skogås	1 skogdel	113/1 Meismyra	2 skogdeler
114/1 Klokkervold	2 skogdeler	115/1 Rotan	1 ½ skogdel
116/1 Lervollen	2 skogdeler	117/1 Hammervollen	2 ½ skogdel
118/1 Åsvold	2 skogdeler	119/1 Dragmyrhaug	1 skogdel
120/1 Øverhaug	2 skogdeler	Røros verk	3 skogdeler
Røros verk	2 skogdeler	121/6 Eidet	4 ½ skogdeler
122/1 Grønberg	1 skogdel	122/2 Berget	1 skogdel
123/1 Bakken	1 skogdel	123/1 Bakken	1 skogdel
123/2 Bakken	1 skogdel	124/1 Morken	2 ½ skogdeler
124/2 og 3 Morken	2 ½ skogdeler	124/6 Morken	2 skogdeler
124/7 Morken	2 ½ skogdeler	124/8 Morken	2 ½ skogdeler
124/11 Grantrøa	2 skogdeler		

Sum 23 bruk med 44 ½ skogdeler.

8. FJERDING

125/1 Aspås	4 ½ skogdeler	126/1 og 126/3 Vårhus	5 ½ skogdeler
127/1 Vårhus	5 ½ skogdeler	128/1 Heggset	5 ½ skogdeler
129/1 Heggset	3 ½ skogdeler	129/2 Heggset	3 ½ skogdeler
130/2 Dille	5 skogdeler	130/4 og 5 Dille	5 skogdeler
130/10 Bredslettet	1 skogdel	131/4 og 6 Wang	1 skogdel
132/1 Liavold	5 ½ skogdeler	132/2 Liavold	2 ½ skogdeler
133/1 Engesvold	2 ½ skogdeler	136/1 Gjersvold	3 skogdeler
136/2 Gjersvold	3 skogdeler	137/1 Gjersvold	5 ½ skogdeler
139/1 Trøen	2 ½ skogdeler	139/1 Trøen	2 ½ skogdeler
141/1 Slottet	1 skogdel	140/1 Tørmoen	1 skogdel
146/1 Grøtådal	1 ½ skogdeler	146/2 Grøtådal	1 skogdel

I tillegg til disse ble følgende tildelt seterskog: 21/1 Kirkhus. 22/1 Kirkhus. (Kløftvollene)

21/1 og 22/1 seterskog i Grøtålien. 27/1 Hov seterskog i Grøtålien.

Sum 22 bruk med 71 ½ skogdeler.

Av denne oversikten fremgår det at det er 106 bruk med til sammen 284 skogdeler som fikk tildelt skog, og hadde slått og beiterett i sameiestrekningen på sør/vestsida og i Hessdalen i 1848.

Det var også mange andre bruk som fikk seg tildelt skog på sør-/vestsida, men disse hadde ikke slått og beiterett. Likeledes var det flere bruk som er nevnt ovenfor som fikk seg tildelt skog i andre fjerdingar på nord/østsida av Gaula.

Totalt for Ålen var det 190 bruk med til sammen 621 skogdeler som fikk seg tildelt skog.

Taksering og poengberegning.

Etter at hvert bruk hadde fått seg tildelt skogdeler fortsatte delingskommisjonen sammen med administrator sitt arbeid. Administrator hadde sørget for at det var blitt valgt en fjerdingsmenn fra hver fjerding som hadde som oppgave å være koordinator for delingskommisjonen.

Delingskommisjonen og fjerdingsmennene tok deretter stilling til hvor mange skogstrekninger som burde tilfalle hver fjerding og deretter poengberegne hver skogstrekning. Poengberegningen hadde som formål å taksere skogverdien. Hele skogområdet ble inndelt i 12 skogstrekninger:

1. Stenslien 31 poeng.
2. Reitskogen 70 poeng
3. Bjørgen 36 ¼ poeng
4. Næsset 29 ¼ poeng
5. Holden 23 poeng
6. Moslett 19 poeng
7. Rognskogen 8 ¼ poeng
8. Fellesskogen 22 poeng

9. Nedre Skigardskneppen 7 $\frac{3}{4}$ poeng
10. Øvre Skigardskneppen 6 poeng
11. Heskjedalsskogen 35 $\frac{3}{4}$ poeng
12. Morkens skog 22 $\frac{1}{4}$ poeng.

Til sammen 310 $\frac{1}{2}$ poeng. De 621 skogdelene fikk altså til sammen 310 $\frac{1}{2}$ poeng

Dvs. at en skogdel ble taksert til et $\frac{1}{2}$ skogpoeng. Ut fra dette ble det beregnet et antall poeng for hver fjerding. For å få dette til måtte hver fjerding tildeles skog i flere skogstrekninger. For å oppnå en rettferdig fordeling mellom bruk ble det nødvendig å tildele hvert enkelte bruk flere skogteiger. 4 eller 5 teiger var ikke uvanlig.

Saken var nå kommet så langt at den egentlige skogdelingen mellom bruk, kunne begynne.

Den begynte med at Lensmann Sv. Olsen den 4. juni 1842 hadde innkalt alle parter i 8. fjerding til møte på Hegset for å velge fire delingsmenn som sammen med lensmannen skulle foreta delingen. 13 eiere møtte, enten selv eller med fullmakt. (De som ikke møtte her, møtte på et senere møte på Vårhus).

Til delingsmenn ble valgt:

1. Tidligere lensmann Ole Svendsen.
2. Halsten J Aasen.
3. Arne Jensen Morken.
4. Peder Monsen Eggen

Dersom det skulle oppstå protester ble det valgt overdelingsmenn. Det var:

1. Skoleholder Halvor Larsen Saxvold.
2. John Iv. Jensaas.
3. Hans Johnsen Kjærringbækken.
4. Anders Johnsen Bohren.

Her er det verdt å merke seg at ingen av de som ble valgt som delingsmenn, hadde gårdsbruk i fjerdingen. Noen hadde bruk i andre fjerding, eller de hadde bruk utenfor delingsområdet.

Alle brukere med rettigheter underskrev protokollen.

Den fremgangsmåten som her er beskrevet ble benyttet i alle fjerding; og er i overensstemmelse med kommisjonsforliket.

Når disse valgene var foretatt, kunne selve delingen av skogen begynne etter de bestemmelser som var fastlagt.

For vårt formål er det ikke nødvendig å komme nærmere inn på hvor skogteigene for de enkelte bruk ligger, men dette viser at denne skogdelingen ikke var noen "tilfeldig skogdeling". Tvert i mot viser dette at det ble gjort et grundig arbeid som pågikk i 10 år. (1838-1848).

Tidligere rettsavgjørelser som berører sameiet både direkte og indirekte.

Når det gjelder rettstvister, har det også i eldre tid oppstått tvistigheter av forskjellig slag. I gamle dager ble dette avklart gjennom meglings i forliksråd, rettsavgjørelser på bygdetinget og ellers i høyere rettsinstanser.

I avhandlingen "Tretter, ting og tillitsmenn" av Aud Mikkelsen Tretvik, har hun foretatt en undersøkelse av konflikthåndtering i Ålen og Røros på 1700-tallet. Her behandles også konflikter fra vårt område når det gjelder allmenningsbruken.

Fra nyere tid vil vi ta for oss noen større saker som er avgjort i jordslifteretten eller i det sivile rettssystemet.

Utskiftnings sak i Grøtålia m.v.

Fjellsameiet var ikke berørt, eller part i denne saken.

Utskiftning av Grøtålien mv. ble gjennomført i perioden 1932 – 1936.

På denne tiden eide Ålen kommune flere gårder i Hessdalen som følge av de mange konkursene i 1930-årene. Formålet var en avløsning av bruksrettighetene, og i den forbindelse en utskiftning av utmarka i Grøtålien, og en grenseregulering mot tilstøtende fjellstrekninger. Som naboeiendommer ble oppført Kleppen fjellsameie, Kløftvollenes skog og utmarksslått, (Setereiendom), fjellsameiet og Grøtådal utmarksslått. Fra Grøtådalgårdene ble det under sakens gang krevd at deres utmark ble utskiftet. Dette ble til slutt avvist av retten, men det ble foretatt en utmåling.

Når dette ble avvist av jordskifteretten, skyltes det nok også protest på denne utmålingen, og at Kleppen fjellsameie ble kartert til et område på 1036 dekar. Et protestskriv ble sendt jordskifteretten med underskrift fra mange gårdbrukere i Hessdalen. Protestskrivet er datert 27. juli 1935 og er underskrevet av følgende personer:

Olaf Skogås, John J Skogås, Jens Liavoll, Anders J Morken, Jens O Engesvold, Ole Gjersvold, Jens B Engesvold, Knut Engesvold, Ingebrigt Bækken, Daniel Gjersvold, Børre B Gjersvold, Børre E Gjersvold, John B Trøen, Peder E Gjersvold, Ragnhild Gjersvold, Bersvend Bakås, Børre A Gjersvold, Peder G Gjersvold, John J Trøen, Lv. Trøen, Peder Drøivollsmo, Anton Gjersvold, Ludvik A Gjersvold, Børre Trøen, Th. Bull, Randi Gjersvold, Peder J Trøen, Johannes J Moen, Johan J Moen, Johannes Ryen, Lars L Vårhus, Erling Kjerengvold, Halvor Kjerengvold.

Skrivet har denne ordlyden:

Hr. utskiftningsformann Torvik.

Da vi undertegnede er blitt bekjent med at det er tenkt utskiftet en fjellstrekning mellom Grøtådalen, Grøtåtjønna, Holden Statsalmenning og nordover vil vi på det bestemteste protestere mot en sådan utskiftning, da denne strekning er en felleseiendom for mange rettigheter. Vi har havnerett som blir utnyttet hvert år, flere tar mose i nevnte strekning, jakt og fiskerett som blir utnyttet hvert år. Hvis en utskiftning blir iverksatt og nevnte område blir tildelt bare de 2 beboere i Grøtådalen, vil den aldri bli respektert fra vår side. For hvis nevnte strekning skal utskiftes så forlanger vi at alle som har rettigheter blir tildelt sin part av området. Men vi skal ikke undlate og gjøre opmerksom på at nesten hele befolkningen i Hessdalen og en stor del av Ålen utnytter sine rettigheter der hvert år så at en utskiftning der vil ikke skaffe mange kvadratmeter på hver part.

Hvis denne protesten ikke blir tatt til følge av " Utskiftningsretten" forlanger vi den tilført utskiftningsprotokollen.

Dette dokumentet er innført i utskiftningsprotokollen, men i dommen er det bare henvist til dokumentet (nr. 34).

Det som vi skal merke oss med dette skrevet, utover det faktiske innholdet, er at alle brukerne fra sør for Rognsåa og til og med Kjerengvoldgårdene har skrevet under. (Også forfedrene til de som senere har hevdet at Kleppen fjellsameie er et eget sameie).

Underskriften til brukene på Kjerengvolden er Johannes Ryen, Lars L Vårhus, Erling Kjerengvold og Halvor Kjerengvold. Deres bruk var ikke med i skogutskiftningen; og ligger utenfor sameiestrekningen. De har derfor ingen grunneiendomsrett der, men kan ha rettigheter i Grøtålien. Det er derfor de har skrevet under protestskrevet.

På det konstituerende møte om utskiftningen i Grøtålien møtte også Lars Larsen Vårhus, Halvor J. Kjerengvold, Johannes J. Trøen og Erling J. Kjerengvold og hevdet at de hadde beiterett i Grøtålien. Flere protesterte mot at disse brukene hadde noen slik rett. Også Børre B. Grønås møtte og hevdet å ha skog, slått og vår- og høsthavn i utskiftningsfeltet.

Lars Larsen Vårhus la frem et tidligere forlik vedrørende innskrenkning i havningen i Grøtålien. Forliket er tinglyst 5. november 1889 og har slik ordlyd:

Forlig:

Forligskommissionen for Aalen Gjør vitterlig: at Aar 1889 den 3die September afholdtes Forligskommission paa Hof ved den valgte Kommisær Lars A. Hof og Supleanten Eilif Hofstad. Hvorda: blev foretaget Sag No. 51. Lensmand Hansen og Lars L. Kirkhus mod Halvor Klausen Kjerrengvold for ulovlig Havning i Klagerens Slaatter og Havnegang i Grøtålien. Klageren Lensmand Hansen mødte personlig, og for Lars L. Kirkhus mødte Lars J. Kirkhusmo ifølge Fuldmagt. For Indklagede mødte Jørgen A. Jensaas ligeledes etter efter Fuldmagt. Da forlig ei var at opnå, blev Sagen på Klagerens Forlangende udsat til ny Behandling på Aastedet, hvortil Kommissionen fandt at Sagen egnede sig. Sådant ny Behandling berammes herved til Afholdelse på Aastedet Kirkhusvolden Lørdag den 14de September førstkommende kl. 10 Formiddag, hvortil Partene herved motager lovlige Varsel. De har inden den Tid at fremskaffe de oplysninger eller Dokumenter, hvortil deres Påstande støtter sig. Aastedskommisær Mons T. Reitan bliver at tilsige. 1889 den 14. September blev den under No. 51 i sidste Kommisjon udsatte Sag fortetaget til Behandling på Aastedet, der med Partenes Samtykke henlagtes til Kjerrengvold i Halvor Klausens Hus. Kommissionen betjentes af de samme Mænd, samt af aastedskommisær Mons T. Reitan. For Klageren Lensmand Hansen møtte Sønnen M. Sandvold efter fuldmagt. Lars Kirkhus og Indklagede mødte personlig. Forligsklagen fremlagdes. Ligeså fremlagde Klageren et Retsforlig af 30te September 1831, hvori Indklagedes Forgjenger på hans påboende Gård har forpligtet sig til ikke at havne i Grøtålien efter 14 Dage før Santhanstid. For Indklagede var fremmødt en del Naboer der skulde give Oplysning om at hans Creature har havnet i Grøtålien også om høsten. Da så vidt var avanceret enedes Parterne om sådant Forlig: Halvor Klausen Kjerrengvold forpligter sig til at holde sig det gamle Forlig efrerrettelig, nemlig: ikke at havne i Grøtålien længre end til 14 Dage før Sancthanstid om vaaren. Dessuden indrømmes han Ret til at havne sammesteds også om Høsten efter 4de september om ønskes hver Aar. Dog har han at paase for udeliggende Hø, for så vidt samme ikke skulle være indhøstet til den Tid. Skulle hans Creature komme i Grøtålien på ulovlig Tid, har han at erlægge en Mulkt til Aalens Herredskasse af 4 – fire – kroner for hver Gang, samt om forlanges Skadeserstatning. Sagens omkostninger betales af Partene hver med sin halvdel -----Tinglyst 4. og 5. november 1889.

Jordskifteretten besluttet at brukene på Kjerengvolden hadde rett til vår- og høstbeite i Grøtålien. Under utskiftningens gang ble disse brukene, som avløsning (avståelse) av

bruksrett, tildelt hver sitt jordstykke. Også Grønåsen fikk seg tildelt et jordstykke uten at en kan se at de har hatt beiterett.

Høyfjellskommisjones kjennelse av 4.oktober 1947

Saken gjaldt i prinsippet grensen for Hessdalen statsallmenning, og hvem som hadde særskilte rettigheter innenfor allmenningen.

Kjennelsen har begrenset betydning for vår sak, men er en kilde til kunnskap, og av stor prinsipiell betydning. Kjennelsen er på over 300 sider.

Fra kjennelsen kan vi slutte at Borrengårdene, Grønåsen, Kjerengbekken og Kjerengvoldgårdene ligger i allmenningen, og har ervervet eiendomsrett gjennom kongeskjøter fra 1830-årene. Eiendomsretten gjelder innmark og ikke slåtter og skog. Bygsling av større utmarksområder gjelder bare for bruksretten til slåtter og beite innenfor de samme områdene. Ingen er gitt bygsel- eller kongeskjøter på skog. At enkelte senere har kjøpt (ervert) skog fra allmenningen, er en annen sak.

Også bureisningsbrukene på vestsiden av Hesja (og Fjellheim) ligger utenfor sameiestrekningen. I kjennelsen er disse bruk oppregnet: Lien gnr. 175 bnr 1, Frigård 129/5, Finsåvoll 174/1, Grytbakksvoll 161/1, Trøen 139/4, Nyheim 173/1, Grytbakkfeten 162/1 og Fjellheim 143/2.

Høyfjellskommisjonen kjennelse bekreftet det som er skrevet tidligere om at disse brukene ikke er en del av fjellsameiet.

Høyfjellskommisjonen var en dømmende komisjon som avsa rettskraftige dommer. Mens grensen mellom Hessdalen statsallmenning og sameiestrekningen i 1820 ble oppgitt til å gå fra ”-----Tværbækken Øggen ved Finsåfjellet, siden ved denne Bæk til Hesje-Elv og ved denne Elv til nordre Kjerringvoldsplass og derfra videre i sydøst til Grøtaakjernet,---”, er Høyfjellskommisjonen mer presis: ”-----Herfra trekkes grensen (fra Holden statsallmenning) i rett linje til Grøtåens utløpsos i den nordre del av Grøtå Tjern. Videre følger grensen fra det nevnte utløpsos Grøtåen til dennes utløp i Hjesa elv samt denne elv nordover til Øggas utløp i Hesja---”.

Grøtådalsdommen fra 1991.

Dommen gjaldt hvem som har jakt- og fiskerett på et utmarksområde på ca. 4.000 dekar i Grøtådalen. Hovedforhandlingen i lagmannsretten ble avholdt 22. og 23. august 1990.

Dommen ente med at Grøtådalsgårdene fikk enerett til jakt- og fiske på de ca 4000 dekar.

Dom vedrørende Kløftvollens skog og utmarksslått.

Jordskiftedom ble avsagt 20.12. 2001 og eiendommen er privateiendom under Gnr. 21, Bnr. 1 Kirkhus. Grensegang er ikke foretatt.

Kleppen fjellsameie.

Denne saken har vært behandlet både i jordskifteretten og i lagmannsretten.

Lagmannsrettsdommen om hvorvidt Kleppen fjellsameie er et eget sameie eller en del av et større fjellsameie ble avsagt 3. oktober 2007.

Her er lagmannsrettens merknader og dom. Parter i saken var Jan Moen mf. og Marius Jermstad mf.

Referat fra domslutningen:

Foranlediget av synspunkter særlig fra ankemotpartene (Marius Jermstad mf.) vil lagmannsretten innledningsvis knytte noen bemerkninger til saksopplegget for jordskifteretten og rammen for anbefalingen i lagmannsretten.

I en sak som denne - med så mange eiendommer som omkretser fjellområdet - vil det etter lagmannsrettens syn være naturlig å søke om tillatelse til å anvende summarisk innkalling/allmannastevning, jf. Jordskiftelovens § 3 siste led, jf. § 89. En summarisk innkalling ville vært et nyttig supplement til jordskifterettens egen vurdering av hvilke eiendommer som ble berørt av kravet. En slik innkalling ville samtidig sikre at avgjørelsene ville bli bindende for alle og enhver – også de som ikke hadde meldt seg som parter i saken. Det har i den forbindelse betydning at Benndalen fjellsameie ikke kan opptre som eget rettssubjekt i tvisten. Det er de enkelte sameiere som er parter. Jordskifteretten har valgt å avgjøre tvisten om Kleppen sameie under den innledende behandling av sameiets ytergrenser. Som det fremgår av saksfremstillingen overfor, var jordskifteretten opprinnelig innstilt på å vente med behandlingen av denne tvisten inntil utredningen av skogteigene opp mot fjellet var avklart. Hvorfor dette ikke ble gjort, foreligger det ingen opplysninger om i rettsboken.

Spørsmålet om fjellet er oppdelt eller ikke har også nær sammenheng med utredningen av gårdenes rettigheter i fjellet – derunder rettsoppfatning og bruk fra de tilstøtende bygdelag i Hessdalen og Ålen. Ved å velge den fremgangsmåte som jordskifteretten her har gjort, løsrives sameiespørsmålet fra en helhetlig bedømmelse av rettsforholdene i fjellet, noe som etter lagmannsrettens syn er uheldig. En avgjørelse i den ene eller annen retning etterlater også mange ubesvarte spørsmål. Lagmannsretten er derfor enig med ankemotparten i at det av hensyn til sakens opplysninger ville være mest hensiktsmessig at jordskifteretten hadde valgt en annen rekkefølge på de tema som skulle behandles.

Lagmannsretten går så over til spørsmålet om Kleppen fjellsameie er et eget sameie eller del av et større sameie i fjellet:

Skogen i Hessdalen og resten av Ålen herred lå opprinnelig i sameie mellom gårdene. Ved en minnelig utskiftning i 1840-årene ble skogen delt og teigene utlagt til full eiendom for skogeierne, jf. kjennelse avsagt av Gauldal og Strinda jordskifterett i 1974. I tillegg til teigdelingen i dalen ble det også fordelt setersskog og andre mindre skogstrekninger inne i fjellet. Disse strekningene har ingen grensebeskrivelser og er etter lagmannsrettens syn å betrakte som bruksrettsteiger uten eiendomsrett til grunnen.

I utskiftningsforretningen for Grøtådal og Grøtålien sluttet 18. desember 1936 ble det gjennomført avløsning av bruksrettigheter med utlodding og grensebeskrivelser i Hessdalen. Utskiftningsfeltet er beskrevet å gå fra Rønningsbekken i nord til Grøtåa i sør og er i øst avgrenset mot Kleppens fjellsameie. Kløftvollenes skog- og utmarksslått, fjellsameie og Grøtådal utmarksslått. Fjellet er ikke med i utskiftningen.

Det er spesielt trekk ved forretningen fra 1936 at det ble kartlagt areal som lå utenfor utskiftningsfeltets ytergrenser. Dette hadde delvis sammenheng med at feltet ble redusert underveis. De opplysninger som er nedfelt i rettsboka og på kartet om betegnelsen på tilstøtende naboeiendommer er i følge rettsboka oppgitt av eiere under Kirkhus og Grøtådal – parter som var direkte berørt av utskiftningen.

Utskiftningsretten uttalte på side 38 i rettsboka følgende om naboeiendommer:

”Utskiftningsretten har ikke funnet det paakrevet aa faa nærmere greie paa eiendoms- eller bruksrettsforholdene vedkommende disse naboeiendommer, hverken innenfor den enkelte av disse eiendomsgrupper eller mellom disse innbyrdes, men den antar dog at de opplysninger som er fremkommet for utskiftningsretten angaaende grenser, om seterbruk her, om slaattelandet og beitebenyttelsen m.v. er riktig – jfr. hvad der foran er anført angaaende kartet”.

Sør-Trøndelag jordskifterett har ved vurderingen av sameiespørsmålet lagt avgjørende vekt på Kleppen fjellsameie er omtalt som tilstøtende nabo i 1936, og at dette sameiet er atskilt fra det uspesifiserte fjellsameiet som på utskiftningskartet er plassert øst for Rognsåsjøen.

Lagmannsretten er ikke enig i jordskifterettens vurdering. Uttalelsen om naboeiendommene i 1936 har etter lagmannsrettens syn beskjedent bevisverdi. Spørsmålet om eierforhold i det tilstøtende fjellområdet var ikke tema under saken og var ikke gjenstand for kontradiktorisk behandling. Som det fremgår av sitatet fra rettsboka uttaler da også utskiftningsretten selv at eiendoms- eller bruksrettsforholdene for naboeiendommene ikke ble nærmere undersøkt.

I tillegg til denne reservasjon kommer den feilkilde som kan ligge i begrepsbruken. Selv om det under saken er brukt begrepet sameie om fjellet, kan det tenkes at begrepet av partene ble oppfattet synonymt med bruksfellesskap. Man må derfor være forsiktig med å tillegge begrepsbruken vekt som rettsoppfatning i en sak som dette hvor spørsmålet om fjellets status lå utenfor sakens ramme.

Innkallingen til saken ble den gang gjennomført som summarisk innkalling i medhold av dagjeldende utskiftningslov § 16. Det er ingen holdepunkter for at rettsforholdene i fjellet i det tilstøtende områder skulle behandles. De som meldte seg som parter – og som deltok under behandlingen - var derfor eiere av bruk som hadde interesser innenfor utskiftningsfeltet. Lagmannsretten kan derfor ikke se at innkallingsmåten har betydning for bevisvurderingen.

Etter lagmannsrettens oppfatning følger det av dette at det ikke kan trekkes rettslige slutninger av at Kleppen fjellsameie er omtalt som nabo til utskiftningsfeltet i 1936.

Opplysningene om utøvelsen av jakt og fiske kan ikke tillegges vekt i noen retning. Det kan heller ikke trekkes slutninger av at beitebruken har hatt en viss grendeviss oppdeling. Lagmannsretten antar at dette først og fremst har sammenheng med praktisk gangavstand for kyrne. Det foreligger ingen opplysninger om at beitegrenser er blitt håndhevet på en slik måte at de gjennom alders tid har nedfelt seg som eiendomsgrenser. For øvrig tilsier boniteten innenfor tvisteområdet at beiteutøvelsen for storfe nødvendigvis må ha vært nokså beskjedent.

Lagmannsrettens konklusjon blir etter dette at Jan Moen m.fl. ikke har sannsynliggjort at det i fjellet eksisterer et eget fjellsameie benevnt Kleppen fjellsameie. Arealet ovenfor de utskiftede skogteiger inngår derfor i et større fjellsameie, uten at lagmannsretten vil ta stilling til utstrekningen av dette. At partene som opptrer under betegnelsen Benndalen fjellsameie har fått medhold, innebærer således ikke at lagmannsretten har tatt standpunkt til spørsmålet om fjellet mellom Hessdalen og Ålen er et stort sameie, eller om det er delt mellom de tilstøtende bygdelag. Både dette og andre spørsmål vil måtte avklares av jordskifteretten ved den videre behandling av kravet om rettsutgreiing.

Det som da gjenstår er avgrensningen av teigen tilhørende gnr. 130 bnr. 1. Dette tema burde egentlig vært behandlet sammen med avgrensningen av de øvrige teiger i dette området, men synes å ha kommet med som en konsekvens av den grensepåstand som ble nedsatt av Jan Moen m.fl.

Jan Moen m.fl. har for det tilfellet at det ikke eksisterer et eget Kleppen fjellsameie anført at de har rettslig interesse i grensespørsmålet for teigen som deltakere i et større fjellsameie. Det har derfor opprettholdt sin påstand om at den øvrige begrensning for teigen skal trekkes etter skoggrensen noe lenger ned i terrenget enn det som ble akseptert under jordskifterettens behandling.

Partene i Benndalen fjellsameie godkjente under behandlingen i jordskifteretten grensepåstanden fra eieren av gnr. 130 bnr. 1. Dette aksept vedstår de seg. De har derfor lagt ned påstand om at jordskifterettens grense skal stadfestes.

Av jordskifterettens dom fremgår det at grensepåstanden fra Per Ingebrigtsvoll på bakgrunn av partenes aksept ble lagt til grunn uten realitetsprøving. Det foreligger derfor ingen begrunnelse for grensefastsettelsen. I jordskifterettens domsslutning er det beskrevet en linje fra et standpunkt ved Rognsåsjøen med retning mot en høyde. Knekkpunktet i linja er ikke fastsatt. Det er derfor bare en liten del av grensa som er beskrevet. Grensefastsettelsen fremstår derfor som ufullstendig.

Lagmannsretten finner at denne del av jordskifterettens avgjørelse er så vidt mangelfull at den hindrer reell overprøving av anken. Lagmannsretten avviser derfor kjennelse med opphevelse av domsslutningen punkt 2 ex officio i medhold av tvistelovens § 384 annet ledd nr. 5. Samtidig henvises denne del av saken til ny behandling i jordskifteretten.

Anken fra Jan Moen m.fl. har vært forgjeves, mens motanken fra Benndalen fjellsameie har ført frem. Det dominerende temaet i saken har vært spørsmålet om det eksisterer et eget Kleppen sameie. Lagmannsretten har ikke vært i tvil om dette spørsmål.

Lagmannsretten finner derfor at partene som opptrer under behandlingen Benndalen fjellsameie må tilkjennes omkostningene for lagmannsretten, jf. tvistemålsloven § 180 første ledd, jf. § 180 annet ledd, jf. Tvistemålsloens § 172. Det foreligger ikke grunnlag for å gjøre unntak fra omkostningsansvaret.

Dommen og kjennelsen er enstemmig.

Domsslutning:

Området som omtales som Kleppen fjellsameie eksisterer ikke som et eget sameie, men er en del av et større sameie i fjellet.

I saksomkostninger for lagmannsretten betaler Jan Moen, Berit M. Kjerrengvold, Jens Engesvold, Bjørn Kåre Grønås, Brit Johanne Forodden og Arnfinn Grøtådal In solidum til Marius Jermstad m.fl., representert av advokat Steinar Mageli 169.416,15 – hundreogsekstinitusenfirehundreogseksten 15/100 kroner innen 2 – to uker fra forkynnelsen av dommen. I tillegg kommer lovens forsinkelsesrenter fra forfall til betaling skjer.

Det ble deretter avsagt kjennelse med slik

Slutning:

1. Jordskifterettens dom, domsslutningen punkt 2, oppheves.
2. Saksomkostninger tilkjennes ikke.

Knut Røstum
sign

Kjell Buer
sign

Gudmund Kuvås
sign

Sameiestrekningens yttergrenser mot fjellet.

Det er sameiestrekningens yttergrenser som i denne saken skal fastsettes som en del av i rettsutredningen. Det er ikke skogteigenes grenser som skal fastsettes. Dvs. skogteigenes grenser må bli en konsekvens av hva som blir resultatet av det som blir bestemt for sameiestrekningen. Grensene for sameiestrekningen avgrenses i dag mot de grenser som ble fastsatt under skogdelingen i 1840-årene. Under denne skogdelingen ble mange grenser fastsatt "mot fjellet". Etter dagens språkbruk vil det si "så langt skogen rakk". Vi må ikke glemme at dette var en deling av skog og ikke deling av fjellstrekninger.

Det er ikke lett å finne disse grensene i dag fordi skogen har flyttet seg oppover i fjellet på de aller fleste steder. Det er derfor ikke gitt at dette løses ved at de som hadde grenser til fjellet i 1840-årene bare kan flytte grensene dit det vokser skog i dag. Det vil virke svært uttøfferdig for dem som ikke har grenser mot fjellet, og ikke får utvidet sine arealer. Dette gjelder ikke bare spørsmål om rettigheter til skog, men også eiendomsrett til grunnen skogen står på. Derfor vil det være viktig å finne frem til løsninger som alle kan akseptere, og som sameierne kan enes om. Det vil til "syvende og sist" dreie seg om hva de som ikke har grenser mot fjellet kan godta, og de er mange. Et kompromiss kan være at en setter grensen der det er sammenhengende drivverdig vedskog eller tømmerkog i dag. Det kan også bli spørsmål om å forlenge dagens grenser i den retning kart viser, eller en må finne andre løsninger bl.a. for de som grenset "til fjellet" i 1840-årene, men ikke gjør det i dag på grunn av at skoggrensen har flyttet seg oppover.

Skogen som blir liggende ovenfor det som er drivverdig skog, vil da bli i sameiet og komme alle sameiere til gode. Det samme vil være tilfelle for fremtidig skog. Hva som er drivverdig skog (standskog) må vurderes på faglig grunnlag.

Et annet viktig punkt er at alle sameiere må sikres adgang til sameiet gjennom de private skogteigene. Dette er viktig både for de som får grenser mot sameie, og for de som ikke har slik grense. Ingen må bli stengt ute fra sameiet, uansett fra hvilken retning en kommer fra.

Det samme må også gjelde for gamle ferdselsveier og stier.

Rettigheter i sameiestrekningen.

Den sameiestrekning vi skal behandle i denne rettsutredningen gjelder rettigheter i sameiestrekningen. Spørsmålet er hvem som er eiendoms- og bruksberettiget i sameiestrekningen. Utgangspunktet må være at sameierrettighetene må tilligge et gårdsbruk. En naturlig forutsetning er at bruket må være registrert i jordeiendomsregisteret. (Grunneiendomsregisteret).

Grunnlaget for rettigheter i sameiet må etter vår mening være at de bruk som fikk tildelt skogteiger under skogdelingen i Ålen i 1840-årene og som samtidig har beiterettigheter på sør/vest sida og i Hessdalen. Andre rettighetshavere vil være de bruk som er fradelt disse brukene, og som innehar skog og som fortsatt opprettholder status som gårdsbruk. Alle disse brukene må ha full grunneiendomsrett. Videre kan det være bruk som bare har enkelte bruksretter uten å ha grunneiendomsrett. Det kan også være de bruk som har råderettigheter

(servitutter) uten å være en del av sameiet. Dersom en aksepterer dette, blir skogdelingen en premissleverandør, både når det gjelder hvem som har sameierett, og for å finne ut av grensene for det enkelte bruk. Vi gjør oppmerksom på at det er først ved en nærmere rettsutgreiing fra jordskifterettens side at det er mulig å få klarhet i rettighetsforholdet til utmarksstrekningen.

Krav om jordskifte/grensegang av sameiestrekningen mellom sør/vestsida av Gaula og Hessdalen.

Krav om jordskifte/grensegang av dette området ble framsatt av Einar Aasen og Ole Oskar Bakås den 20.03.1996. Saken ble fremmet av jordskifteretten som sak nr. 13/1996 Benndalen. Det ble innkalt til rettsmøte 11.05.1999.

Til behandling forelå følgende saksgrunnlag:

1. Fremming av saken.
2. Klarlegge hvilke eiendommer som er rettighetshavere i Benndalen fjellsameie, herunder klarlegge forhold mellom rettighetshavere i Benndalen fjellsameie og øvrige fjellsameier i Ålen.
3. Klarlegge representasjon av Benndalen fjellsameie ved grensegang mot særeiendom (Mandat).
4. Fastsette grensa mellom Benndalen fjellsameie og den delte skogen.
5. Fastlegge grensa mellom Benndalen og Grøtådal, jf. dom i Frostating lagmannsrett 05.12.1991.

Eiere, brukere, bruksrettshavere og naboer som er nevnt i kravet innkalles herved til å møte for å ivareta sine interesser. Det er partenes plikt å opplyse saken. Dokumenter eller andre beviser som en vil vise til sendes retten før møtet. Saken kan fremmes selv om en part ikke møter, jf. jordskifteloven § 14.

Dersom noen møter som fullmektig for en part, skal vedkommende ha med skriftlig fullmakt, jf. tvistemålslovens § 46. Dersom fullmektigen skal kunne inngå (retts)forlig på vegne av parten, må denne nevnes særskilt i fullmakten. Dette gjelder også for advokater.

Jordskifteretten består av:

Rettsformann:	Jordskiftedommer Tore Bjørnbet.	
Som jordskiftemeddommere er oppnevnt:	1. Odd Jarle Brodal	Ler
	2. Thomas A. Talsnes	Singsås
og som varameddommere:	1. Henrik Aas	Soknedal
	2. Kåre Kjeldstad	Støren

Dersom noen mener at inhabilitet foreligger hos rettsformannen eller meddommerne, må dette snarest meldes til jordskifteretten.

----- O -----

Utskrift fra rettsboka fra rettsmøte er datert 31.05.99.

I rettsboka refereres det til kravet om jordskifte, og til 29 brev og fullmakter fra de innkalte. Dokumentene ble gjennomgått i nødvendig utstrekning

Einar Aasen, en av de to rekvirentene, fikk ordet og orienterte om bakgrunnen for kravet.

På forespørsel fra rettens formann hadde ingen innvendinger mot at saken ble fremmet.

Jordskifteretten gjorde slikt vedtak:

Kravet om jordskifte fra Einar Aasen og Ole O Bakås gikk ut på:

- 1) Å klarlegge hvilke bruk i Ålen som er rettighetshavere innen fjellsameiet benevnt "Benndalen jaktsameie".
- 2) Å klarlegge og fastsette det enkelte bruk/rettighetshavers sin andel i sameiet.
- 3) Å klarlegge og fastsette grensene for sameiet.

Einar Aasen som representant for rekvirentene, har forklart:

Sammenslutningen "Benndalen jaktsameie" står for forvaltningen av jakt for sameiestrekningen. Det er problematisk å ikke ha oversikt over hvem som er rettighetshavere og andelsfordelingen. Uklare grenser for området skaper også problemer – særlig aktualisert i forbindelse med hyttebygging.

Begrepet "Jaktsameie" er ikke dekkende for sameielagets interessefelt. Det oppstod da sammenslutningen ble stiftet på 1970-tallet for å administrere jakta i området. Det er i dag behov for å klarlegge myndighetsområdet for sameiet mer presist – for eksempel i samband med motorferdsel i utmarka.

Retten bemerker:

De uklare rettsforhold og grenser medfører problemer i flere sammenhenger. Både i sammenheng med jaktutøvelse, fordeling av utbytte, hyttebygging m.v.

Jordskifteretten vil ved rettsutgreiing kunne klarlegge rettsforholdene innen sameiet, jf. jordskifteloven § 2, bokstav h og § 88 som gir hjemmel til å foreta grenseang.

Retten mener at nytten vil bli større enn kostnadene og ulempene for alle eiendommene. Nektingsgrunner foreligger ikke, jf. jordskifteloven §§ 3 og 4. Vilkårene for å fremme saken er til stede.

Jordskifteretten vil i det videre omtale området som *Benndalen Fjellsameie*.

Retten har kommet til denne slutning:

Saken fremmes i samsvar med kravet.

Retten tok så opp til behandling å klarlegge hvilke eiendommer som er rettighetshavere i Benndalen fjellsameie. Rettens formann viste til utskiftningen i Øverbygda –Killingdal, sluttet 19.02.1954, hvor det som grunnlag for sameierett innen Vola fjellsameie og Gaulåsen, Sørenfjellet og Skarven fjellsameie ble avsagt dom for *at de bruk eller gårder hvortil det fra gammel tid av har hørt slått og (eller) hamning* var å anse som grunneiere innenfor sameiestrekningene. Utalt er også i dommen at det både historisk, rettslig og reelt ville være uriktig om beliggenheten på det enkelte bruk sine skogteiger eller skogutskiftningen i 1840-årene skulle være avgjørende for eiendomsretten innenfor sameiestrekningene.

Det ble diskutert hva som skal være kriterier for å ha sameierett innen Benndalen. Det ble videre drøftet om det var mulig å avklare rettsforholdene til Benndalen – uten å utvide jordskiftesaken til også å omfatte sameiestrekningene på nordøstsida av Gaula.

Det ble foretatt en registrering av hvilke sameiestrekninger (vest eller øst for Gaula) som det enkelte bruk i hovedsak har benyttet i forbindelse med slått og beite. Det ble opplyst at

følgende bruk gjennom utmarksslått og beite har brukt sameiestrekningene vest for Gaula (Benndalen): Gårds- og bruksnr.

11/4, 135/1, (14/4, 94/4), 15/3, (16/2, 104/2, 108/1), 17/8, 18/1, (19/2, 19/10, 20/5, 27/10, 33/6), 21/1, 21/2, 21/3, 21/4, 21/9, (21/11, 132/3), 21/12, 21/18, 22/1, (22/2, 96/1), (22/3, 97/4), (22/4, 135/2), (22/5, 122/9, 140/1, 140/2), 22/6, 22/12, 23/2, (24/1, 97/2), 25/1, 25/13, 26/1, 26/2, 27/1, 27/2, (27/3, 142/4, 142/8, 143/1), 27/8, 33/8, 34/2, 44/22, 51/12, 56/11, 72/1, 72/2, 72/5, 72/6, 72/8, 73/1, 73/2, 74/1, 75/1, 76/1, 77/1, 78/1, 79/1, 79/2, (80/1, 82/5), (82/1, 82/2), 82/1, 82/2, 82/3, (82/6, 83/6), 82/8, 82/10, 83/1, 83/2, 83/3, 83/5, 84/1, 84/3, 84/5, 84/7, 84/8, 84/9, 84,11, 85/1, 85/2, 86/1, 86/2, 87/1, (88/1, 88/2), 89/1, (90/1, 114/1, 120,1), 90/2, (91/1, 92/8), 92/1, 92/2, 92/5, 92/6, (92/7, 93/1), 92/9, 93/2, 93/3, 94/1, 94/3, 95/1, 95/2, (96/2, 96/3), 97/1, 97/3, (98/1, 99/1), (100/1, 100/2), 101/1, 102/2, (102/3, 139/5), (103/1, 103/2), (104/1, 104/3), 105/1, (106/1, 107/7, 108/9), 106/2, 106/3, 107/1, 107/2, 107/4, 107/5, 108/2, 109/1, 109/4, 109/5, 109/6, 110/1, 110/2, 110/3, 110/5, 110/6, 110/8, (110/13, 110/14, 110/16), 110/28, (111/1, 125/5), 112/1, 112/2, 113/1, 114/2, 115/1, (115/2, 119/4, 119/5), (116/1, 116/2), 118/1, (118/2, 118/3), 119/1, (119/2, 120/3), 120/2, 121/2, (121/5, 121/6), (121/7, 121/8), (121/10, 122/1, 123/1), (122/2, 124/1), 122/3, 122/6, (122/8, 123/3), 123/2, (124/2, 124/3, 124/11, 134/1), 124/6, (124/7, 124/8), (125/1, 158/1), 125/4, 125/7, 126/1, 126/3, 126/6, 127/1, 127/3, 127/4, 127/5, (128/1, 129/1), (128/2, 128/3), 128/4, 128/5, 129/2, (129/4, 130/10), 129/5, (129/6, 137/1), (130/1, 130/5, 130/8), 130/2, (130/4, 130/12), 130/6, 130/9, 130/11, (131/1, 131/2), (131/4, 131/6), 131/5, 131/7, 132/1, 132/2, 133/1, 136/1, (136/2, 136/7, 139/3), 136/4, 136/8, 136/9, 137/2, (137/3, 138/2), 137/4, (138/1, 138/3), 139/1, 139/2, 139/4, (139/5, 139/10, 141/1), 139/13, (140/3, 140/5), 141/2, (142/1, 142/3, 144/2), (142/2, 142/6), (142/5, 142/7), (143/2, 143/3), (143/5, 144/1), 144/3, (145/1, 145/2, 145/3, 145/6), 146/1, 146/2, og 171/1.

Gårds- og bruksnummer i parentes betyr at en eier eier flere bruk

For følgende eiendommer (gnr./bnr.), som er angitt som parter i saken, ble det opplyst at de ikke sogner til sameiestrekningene vest for Gaula (Benndalen).

9/1, 10/1, 10/4, 10/8, 10/10, 11/1, (11/3, 16/14), 12/1, 12/2, 12/3, 13/1, 14/7, 15/1, 15/2, 17/1, (19/1, 20/1), 20/2, 28/1, (28/2, 28/4), (29/1, 29/2), 30/2, 30/4, 30/12, 31/1, 31/6, 32/1, (33/1, 34/1), (33/4, 37/2), 34/3, 35/1, 35/2, 35/3, 36/1, 36/3, 38/1, 39/1, 42/1, 43/1, 45/1, 47/3, (47/4, 51/2), 48/1, 49/1, 50/1, 51/3, 61/7, 122/4 og 122/5.

En forespørsel fra rettsformannen hadde ingen bemerkninger til at de bruk i Ålen som har brukt utmarka i og omkring Benndalen til slått og beite, skal være sameieberettiget.

Jordskifteretten besluttet å gi samtlige parter en frist til å komme med bemerkninger til dette som grunnprinsipp for å være sameieberettiget i Benndalen fjellsameie.

Retten besluttet videre å gi partene en frist til å komme med bemerkninger til den liste som er oppsatt over hvilke bruk som sokner til vestsiden av Gaula med hensyn til utmarksslått og beite.

Det presiseres at retten ikke har tatt stilling til hvorvidt alle eiendommer som er oppført på lista faktisk er sameieberettiget. Eksakt klarlegging av enkelteiendommers rettigheter vil en måtte komme tilbake til.

Videre ble andelsfordelingen mellom sameierne i Benndalen fjellsameie drøftet. Både sameieloven § 2 og jordskifteloven § 27 slår fast som prinsipp at sameiet mellom bruk (særsåskilt matrikulerte eiendommer) skal såfremt ikke særlig *høvetal* er kjent, skatteskylda hvert av brukene hadde da sameieforholdet oppstod, legges til grunn. Er det ukjent, skal den skylda som gjaldt frem til lov av 17.12.1836 legges til grunn.

Rettens formann opplyste at ved utskiftningen i Øverbygda-Killingdal, sluttet 19.02.1954, ble andelsfordelingen innen Vola fjellsameie og Gaulåsen, Sørenfjellet og Skarven fjellsameie bestemt på grunnlag av og i forhold til brukenes eldste skatteskyld.

På forespørsel fra rettens formann hadde ingen bemerkninger til at samme prinsipp ble lagt til grunn også for Benndalen fjellsameie. Jordskifteretten besluttet å gi samtlige parter en frist til å komme med bemerkninger til dette prinsipp for andelsberegning i Benndalen fjellsameie.

Rettens formann ønsket videre å få klarlagt *hvem* som skal representere Benndalen fjellsameie ved grensegang mot tilstøtende særeiendom og hvilket mandat representantene skal ha. Det ble opplyst at styret for "Benndalen jaktsameie" er gitt fullmakt fra årsmøtet til å føre saken for jordskifteretten. På forespørsel framkom ingen innvendinger til dette. Jordskifteretten legger til grunn at den prosessfullmakt styret er gitt til å kreve og føre saken også må omfatte fullmakt til å inngå rettsforlik på vegne av sameiet.

Ved skogdelingen i 1841-48 er partenes skogteiger beskrevet å gå *til fjells*. Grensa mellom Benndalen Fjellsameie og den delte skogsmark (særeiendom) er derfor ikke nøyaktig fastsatt. Rettens formann oppfordret partene til å komme med synspunkter på hvor grensa bør legges.

Etter en kort diskusjon besluttet retten at partene vil bli innkalt til befaringsgrensestrekingen for å forsøke å fastlegge grensa i minnelighet. Avd.ing. Terje Volden vil lede arbeidet med å stikke grensa, og han vil kalle inn partene til befaringsgrense i løpet av sommeren 1999. Innkallingen vil bli sendt i vanlig brev med minst to ukers varsel.

Rettens formann viste til innkallingen til rettsmøtet, samt Frostatings lagmannsretts dom av 05.12.1991 vedrørende rettsforholdene innen Grøtådalen utmarksslått, hvor det i premissene antydes å være en sak for jordskifteretten å holde grensegang mellom Grøtådalseiendommene og Benndalen Jaktsameie.

Arnfinn Grøtådal mente Grøtådalen og Benndalen ikke har felles grense da et område kalt Kløftvollen, tilhørende gnr. 21, bnr. 1, eier Marit L. Kirkhus, er særeiendom og ligger mellom Grøtådalen og Benndalen.

Einar Aasen mente Kløftvollen ikke var å betrakte som særeiendom, men en del av Benndalen fjellsameie.

Jordskifteretten konstaterer at det her foreligger en tvist om Kløftvollen sin rettslige status. Av hensyn til grensegangen for Benndalen fjellsameie, er det nødvendig at denne tvisten avgjøres. Rettsformannen opplyste at de berørte parter vil bli innkalt til et eget rettsmøte for behandling av denne tvisten.

Rettens formann (gjorde) oppmerksom på at innkallingen til kommende rettsmøter blir sendt i vanlig brev med minst tre ukers varsel.

Utskrift av rettsboka for dette møtet sendes partene i vanlig brev.

På forespørsel fremkom ingen merknader til rettsforhandlingene.

Retten hevet. 11.05.1999.

(Protokollen er underskrevet av rettens formann Tore Bjørnset og jordskiftedommerne Odd Jarle Brodal og Tomas A. Talsnes).

Kommentarer og refleksjoner til rettsboka m.v.

a) Rettigheter.

Retten tok opp flere ting den ber om tilbakemelding på bl.a. spørsmålet om hvem som har rettigheter i sameiet. Rettsformannen ba om tilbakemeldinger på dette. Hvor mange tilbakemeldinger retten har fått, har vi ingen oversikt over, men Per Magnar Volden har sendt et brev til jordskifteretten om dette. Brevets innhold gjengis her:

”- liste over hvilke bruk i Ålen som sokner til vestsida av Gaula med hensyn til utmarksslått og beite jf. rettsboka”.

Forutsetningen for å ha bruksrett i Benndalen fjellsameie må være at bruket (gården) tilhører sameiestrekningen og har utøvd bruk. Sameieretten har etter min vurdering opprinnelig tilhørt de bruk som fikk seg tildelt skogstrekninger i forbindelse med skogdelingen i 1840-åra, og har utøvd bruksrett på vestsida av Gaula (områdesameie). Senere er kommet til bruk (gårder) som er fradelt ”opphavsgårdene”, og som i den forbindelse har ervervet bruksrett (Hvorvidt alle disse bruk har full eiendomsrett i sameie, t er for meg en interessant problemstilling).

På bakgrunn av de synspunkter jeg har fremført ovenfor kan jeg ikke se at Granlundvollen 171/1 har eiendoms- eller bruksrett i Benndalen fjellsameie da denne eiendommen er utskilt fra Holden statsallmenning. I sakens anledning vises til brev fra Statskog – Trøndelag/Møre til Ålen fjellstyre datert 28.11.96 (vedlegg).

Jeg kan heller ikke se at en her kan påberope seg ”alders tids bruk”, og at bruk ikke er det samme som bruksrett.

”- at de bruk i Ålen som har brukt utmarka i og omkring Benndalen til slått og beite skal være sameieberettiget i Benndalen fjellsameie”.

Jeg forstår denne teksten slik at – i og omkring Benndalen – ikke kan tolkes slik at dette også kan gjelde bruk som ikke har sameierett.

Rettigheten gjelder – slått og beite. Dette tolker jeg slik at retten til jakt ikke uten videre gjelder i samme grad. Jaktrettighetene følger bl.a. av viltlovens § 29 om retten til jakt i sameiestrekning.

b) Hvilke rettigheter snakker vi om?

Det ble ikke tatt opp i rettsmøte hvilke rettigheter vi her snakker om. Ikke alle har fulle eiendomsrettigheter dvs. grunneiendomsrett. Grunneiendomsrett har bare de bruk som fikk seg tildelt skog i 1840-årene, og de bruk som er fradelt disse brukene. Noen har etter vår mening ”bare” beiterett (bruksrett). Dette gjelder de bruk som er skilt ut fra de bruk som er definert som ikke å ha beiterett i sameiet. Bruk med bare bruksrett er etablert ved at de har ervervet skogteiger fra bruk uten beiterett. Noen ”bruk” har så lite innmark (og skog) at de ikke kan defineres som et gårdsbruk. Dvs. at de ikke er økonomisk enheter som har gitt avkastning utover noe begrensede behov til egen husholdning. (På dialekt ”Rom”). Slike bruk har etter min mening ikke rettigheter i sameiet. Det er også noen som ”bare” har skogteiger. Heller ikke disse brukene har rettigheter i sameiet. Så har vi de bruk som ligger utenfor sameiestrekningen og som er ervervet av staten i statsallmenningene. Disse har ingen grunneiendomsrett i sameiet. Hvorvidt de har bruksrett er tvilsomt da de ikke har dokumentert utøvd bruk. Bare bruken kan klarlegges om de har servitutrettigheter.

Hvilke bruk som ikke har fulle rettigheter vil en komme tilbake til i et bilag hvor også matrikkelskylda for det enkelte bruk er opplyst.

c) Andelsfordelingen.

For å bistå retten med opplysninger har vi nedlagt et betydelig arbeid med å fremskaffe opplysninger om matrikkelskylda på det enkelte bruk. På matrikkelen fra 1836 kom det så mange protester at det ble startet opp en ny matrikkelrevisjon allerede i 1863. Dette arbeidet ble avsluttet i 1886, og den nye matrikkelen ble trykket. Matrikkelen fra 1886 bygger på de samme prinsippene, og det samme lovgrunnlaget som matrikkelen fra 1836. Senere er det foretatt flere revisjoner (oppdateringer), den siste i 1950. Matriklene for brukene i Ålen finnes i kommunen og er ajourført frem til 1980.

Vi har utarbeidet et eget bilag som viser bl.a. matrikkelskylda på det enkelte bruk. Dette vedlegget vil bli avlevert til jordskifteretten slik at den kan kvalitetssikre listen.

d) Grensegang.

Rettsboka viser til skogdelingen i 1840-årene og at skogteiger beskrives å gå til fjellet, og at grensene ikke er nøyaktig fastlagt.

Det er riktig for mange skogteigers vedkommende. At teigene går til fjellet, kan i utgangspunktet ikke tolkes på annen måte en at grensene gikk så langt opp som skogen rakk, da dette dreide seg om en skogdeling.

En grensegang i dag må ha som et ideelt utgangspunkt å finne tilbake til grensene på skogdelingstidspunktet. Dette dreier seg i utgangspunktet om rettferdighet også for de som ikke har grenser mot fjellet. Vi gjentar det vi har uttalt tidligere om at dette ikke dreier seg om å fastsette grensene for privateiendommene, men om sameiets grenser mot privateiendommene. Dette bekreftes også i rettsprotokollen som sier: "*Grensa mellom Benndalen Fjellsameie og den delte skogmark ----*".

At skoggrensen i dag går høyere en i 1840-årene, kan det ikke herske noen tvil om. Hvor mye høyere kan fastsettes ved subjektivt skjønn, men kan også fastsettes på grunnlag av mer objektive kriterier ved hjelp fra skogfaglige personer. Skogdelingen viser også i noen tilfeller til det "ytterste kratt", og noen mener at dette også må gjelde i dag. Det blir feil fordi vi nå skal finne frem til en skoggrense for sameiet.

En indikasjon på hvor skoggrensen gikk i 1840-årene kan også være å ta utgangspunkt i hvor mange skogdeler (og poeng) hvert bruk fikk den gang, og sammenholdt med det skogareal de har i dag.

e) Våre erfaringer med grensegang.

Sameierne ble innkaldt til befaring den 12.07.1999, og partene møttes på Hessdalskjølen til orientering og videre grensegang. Et stort antall personer møtte. Under orienteringen ble det reist en rekke spørsmål av prinsipiell betydning for grensegangen. Bl.a. ble det reist flere spørsmål om rettferdighet mellom de bruk som ikke grenser til fjellet og de bruk som grenser til fjellet. Dette dreide seg ikke bare om skog, men også grunneiendomsrett. Av forskjellige årsaker er det blitt avholdt flere grenseganger. Årsakene til det har vært delte meninger om hva som er skog, og uenighet om rettsgrunnlaget.

Noen av oss har deltatt på flere grenseganger. Til disse grensegangene har det møtt opp et stort antall personer som har skog i områdene. Mange har grenser mot fjellet, mens andre ikke hadde slike grenser. Meningene har vært mange om hvor grensene bør gå, og mange – men slettes ikke alle - har vært svært opptatt av sine egne interesser og at grensene skulle

gå så høyt opp i "krattskogen" som mulig. De som etter hvert fikk tilkjennegitt sine synspunkter på sine egne grenser, trakk seg ut av en videre befarings. (Noen hadde også på forhånd merket opp sine grenser). Dette vitner om at ikke alle hadde tatt inn over seg at dette gjaldt fastsettelse av en felles grense for sameiestrekningen. Det var ingen av partene, som sammen med jordskifterettens representant, var med på befaringsen av hele strekningen. Dette ble på mange måter en grendevis befarings uten noen enhetlig oppfatning av grensespørsmålet blant rettighetshaverne.

Grensegangen kunne sikkert ha blitt organisert bedre, men vi har ingen tro på at det har gitt andre resultater. Målet var en grensegang som hadde som formål å komme frem til en minnelig ordning som skulle ivareta alle sameiernes interesser. Med de erfaringene vi gjorde, hadde jordskifterettens representant en vanskelig – for ikke å si en umulig oppgave.

Konklusjonen på dette må bli at en ikke har lyktes med å komme frem til en minnelig ordning når det gjelder en enhetlig grensegang for hele sameiestrekningen.

Saken må løses ved at jordskifteretten avgjør saken ved dom med bistand fra skogfaglige personer. I denne dommen må det også tas hensyn til de rettigheter som de bruk som ikke har skogteiger som grenser til sameiestrekningen.

f) Oppdeling av sameiestrekningen.

Å dele opp sameiestrekningen i mindre sameier har ikke vært noe tema i denne jordskiftesaken. De aller fleste har oppfattet sameiestrekningen som et felles fjellsameie. Saken har imidlertid blitt aktuell i forbindelse med saken om Kløftvollenes rettslige status.

Fra Sør-Trøndelag jordskifterett ble det den 23.06.00 vedrørende Sak nr. 13/1996 Benndalen utsendt en utskrift av rettsboka for det saksforberedende rettsmøte 31.05.00 vedrørende Kløftvollene.

I henhold til rettsboka fra dette møte fremmet følgende forslag:

Fjellområdet benevnt Benndalen fjellsameie deles slik at den østre del blir et eget sameie for bruk i Ålen, mens den vestre del blir et eget sameie for bruk i Hessdalen.

Ei delelinje foreslås trekt etter vasskillet fra Storvoldhøgda i sør, via Stordalshøgda til Rogne i nord, jf. kart på baksida.

Sakens parter gis frist til 01.09.2000 til skriftlig å komme med bemerkninger til forslaget.

Utskriften er underskrevet av jordskiftedommer Tore Bjørnbet.

Grunnlaget for denne protokollen er det møte jordskifteretten holdt i rådhuset i Holtålen kommune og som var et saksforberedende møte, jf. jordskifteloven § 12, 3. ledd.

Til dette møtet var ikke jordskiftedommerne innkalt. Innkalt og tilstede var:

Benndalen fjellsameie v/Einar Aasen og Bjørn Roald Gjersvoll.

Eier av gnr. 21/1 Marit Uthus v/Arnfinn Grøtådal

Også til stede: Eier av gnr. 22/5, 122/9, 140/1,2 Jan Moen.

Saken gjaldt: Jordskifte; rettsutgreiing, jf. jordskifteloven § 2, bokstav h, samt grensegang, jf. jordskifteloven § 88.

Til behandling på møtet var: Drøfte Kløftvollen sin rettslige status: Er området en del av Benndalen fjellsameiet eller særeieendom under gnr. 21, bnr.1, jf. rettsbok for rettsmøte 11.05.1999.

Til saken ble fremlagt mange dokumenter som ble gjennomgått i nødvendig utstrekning. Einar Aasen og Bjørn Roald Gjersvold redegjorde for sameiets syn på Kløftvollen. Etter deres oppfatning er området benevnt Kløftvollen en del av Benndalen fjellsameie.

Arnfinn Grøtådal redegjorde for Marit Uthus sitt syn på saken. Hun mente at Kløftvollen er særeiendom og en del av eiendommen Kirkhus, gnr. 21, bnr.1 i Holtålen.

Tvistområdet ble påvist på framlagt kart. Det er sammenfallende med parseller som er inntegnet på og benevnt Kløftvollen på utskiftningskart over Grøtådal – Grøtålien, opptatt 1933 -35.

Videre fulgte en diskusjon om tvistetemaet, uten at noen enighet ble oppnådd. Det vil bli berammet hovedforhandling for å avgjøre av denne tvisten.

Under diskusjonen framkom spørsmål om fjellområdet benevnt Benndalen fjellsameie kan deles slik at den østre del blir et eget sameie for bruk i Ålen, mens den vestre del blir et eget sameie for bruk i Hessdalen. Jordskiftedommeren vil fremme dette som et forslag til samtlige berørte parter med en frist for å komme med bemerkninger.

Saken utsettes inntil videre. Retten hevet.

Som reaksjon på sakens behandling sendte Marius Jermstad en skrivelse til jordskifteretten vedrørende saksbehandlingen. (Per Magnar Volden og Ivar Volden har senere den 22.08.2000 sluttet seg til innholdet i skrivelsen).

Skrivelsen har følgende ordlyd:

Det vises til oversendt rettsbok fra rettsmøte 31.05.00.

Jeg stiller meg undrende til både deltakelse på rettsmøtet og den konklusjon som møtet har sendt til høring til partene. At retten finner det formålstjenlig å ha eget møte med partene tilknyttet problematikken omkring Kløftvollen, synes jeg er fornuftig, da det her synes å være et rettslig behov for spesiell avklaring ut over vanlig grensegang. Fra rettboka fremkommer det imidlertid at møtet ikke har kommet til noen konklusjon på dette, til tross for at dette var tema til behandling på møtet.

Det som jeg imidlertid reagerer på, er at Jan Moen var til stede på møtet. Det fremgår ikke av rettboka at han representerte noen av partene omkring Kløftvollen, men er benevnt "også til stede" i rettboka. Så vidt jeg kan bedømme ut fra rettboka, kan hans tilstedeværelse kun skyldes at noen har tipset han om møtet, og at han derfor deltok ut fra sin kjente generelle interesse for rettighetssaker, noe jeg ikke kan (se) tilfører jordskifteretten noe positiv, heller tvert i mot. Så vidt meg bekjent var også forslaget om deling som nå sendes ut, hans forslag.

Dersom det er slik at det er fritt frem for hvem som helst å delta på rettsmøtene, burde alle partene ha anledning til å møte, ved at alle parter kalles inn.

Dette blir spesielt viktig når det etter rettsøtet sendes ut til høring en så vidtrekkende forslag som å dele sameiet, og hvor delingen som forslag og den opptrukne delingsstrek har fremkommet igjennom diskusjon på møtet.

Dersom en slik deling skulle være aktuell, burde det være et langt mer håndfast grunnlag enn "diskusjon på møtet". For eksempel burde det vært tatt stilling til hvem som skulle ha sameierett i de ulike sameier (for bruk med eiendommer på begge sider av kjølen), forholdet til beiterett, forhold til fiske (hoveddelen blir liggende i "Hessdalsameiet") med mer.

Jeg vil derfor på det sterkeste (gå)i mot deling av sameiet. Dette begrunner jeg med følgende:

- *Måten delingsforslaget har oppstått (på).*
- *Uklare rettighetsforhold/er delingen riktig i forhold til størrelsen på skylden for de ulike bruk i de to deler.*
- *Prinsipielt uenig i oppdeling, da dette vil vanskeliggjøre en fremtidig fornuftig forvaltning.*
- *Det finnes ikke historisk eller rettslig grunnlag for en slik deling.*

Etter mitt syn burde jordskifteretten bruke sine ressurser på å lage et forslag til grense for hele sameiet, i stedet for å bringe opp nye problemstillinger, som kun bidrar til nye diskusjoner.

Underskrevet av Marius Jermstad.

g) Kleppen fjellsameie.

Før jordskifterettens rettsutredning er avsluttet kom det en ny sak på dagsorden som gikk både gjennom jordskifteretten og lagmannsretten, nemlig hvorvidt Kleppen fjellsameie er et eget sameie. Saken ble fremmet av seks brukere i Hessdalen. De samme personene anket jordskiftedommen inn for lagmannsretten. Ankemotpart var Marius Jermstad og 53 brukere fremme i Ålen og i Hessdalen.

Lagmannsrettens dom er gjengitt tidligere i dette notatet, men lagmannsrettens dom er entydig.:

”Lagmannsrettens konklusjon blir etter dette at Jan Moen m.fl. ikke har sannsynliggjort at det i fjellet eksisterer et eget fjellsameie benevnt Kleppen fjellsameie. Arealet ovenfor de utskiftede skogteiger inngår derfor i et større fjellsameie, uten at lagmannsretten vil ta stilling til utstrekningen av dette. At partene som opptrer under benevnelsen Benndalen fjellsameie har fått medhold, innebærer således ikke at lagmannsretten har tatt standpunkt til spørsmålet om fjellet mellom Hessdalen og Ålen er et stort sameie, eller om det er delt mellom de tilstøtende bygdelag. Både dette og andre spørsmål vil måtte klarlegges av jordskifteretten ved den videre behandling av kravet om rettsutgreiing”.

Vi har merket oss at i lagmannsrettsdommen blir jordskifteretten sterkt kritisert for den måte de har håndtert denne saken på. Dette har også vi fremhevet under saksgangen.

h) Sakens videre behandling.

Sakens videre behandling blir nå å videreføre rettsutredningen, og komme frem til en rettslutning.

Det finnes ikke noe historisk grunnlag eller noen rettsavgjørelser for at fjellsameiet har vært noe annet enn en felles sameiestrekning. Dersom noen ønsker en oppdeling av Benndalen fjellsameie, må det fremlegges håndfaste begrunnelser for at det er en riktig løsning. Et slikt krav kom ikke frem da saken ble reist. Dersom et krav om deling skulle komme - og bli besluttet - må oppdelingen skje på grunnlag av partenes matrikkelskyld i henhold til sameieloven § 2 og jordskifteloven § 27.

Jeg har også merket meg føringene i jordskiftelovens § 26, andre avsnitt: *”Sameiger i fjellstrøk som for storparten ligg over barskoggrensa, kan berre delast dersom jordskifteretten samrøystes finn at deling er meir tenleg enn bruksordning”.*

I dag har sameiestrekningen begrenset bruksverdi til slått og beite. Den økonomiske verdien ligger i inntekter fra jakt (og fiske). Dessuten har området betydning som rekreasjonsområde for befolkningen.

Sameiestrekningen er også forvaltningsmessig innlemmet i Forollhogna Villreinsområde. Det finnes ikke villrein her i dag men området er viktig som en buffersone mot tamreinen på nord/østsida av Ålen. Fjellsameiet får hvert år tildelt jakt på et antall villrein. Det er opprettet avtaler med andre grunneiere om utøvelse av jakta. Småviltjakta blir delvis bortleid, og jaktkort blir solgt til sameiere og andre. En oppdeling av sameiet vil redusere verdien av dette området som viltbiotop.

Inntekter fra denne jakten er det eneste økonomiske grunnlaget for sameiet virksomhet i dag.

Vedlegg: (Vil bli lagt ut så snart de er ferdige)

Vedlegg 1: Oversikt over bruk som har – ikke har- rettigheter i sameiet.

(Matrikkelskylden er anført i vedlegget).

Vedlegg 2: Har disse bruk rettigheter i sameiet mellom Sør/vestsida og Hessdalen?

(Matrikkelskyld er anført i vedlegget).

Hessdalen/Ålen 04.05.2009

Per Magnar Volden (sign)	Jon Ragnar Øverhaug (sign)	Marius Jermstad (sign)
Gnr. 95, bnr. 2.	Gnr. 130, bnr. 6	Gnr. 89, bnr. 1.
Bjørn Roald Gjersvold (sign)	Harry Moan (sign)	Peder Skogaas (sign)
Gnr. 141, bnr. 1 mv.	Gnr. 102, bnr. 2.	Gnr. 131, bnr. 5.